

ICIP

EINES DE PAU,
SEGURETAT
I JUSTÍCIA

#27

UN MARC ALTERNATIU PER A LA SEGURETAT

Olga Batallé Gol

Teddy Baker

Francesc Teodoro Alandete

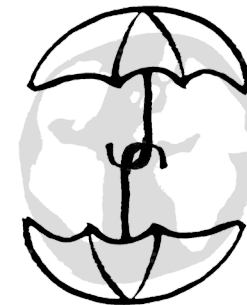

Olga Batallé Gol

Teddy Baker

Francesc Teodoro Alandete

**UN MARC ALTERNATIU
PER A LA SEGURETAT**

ICIP

INSTITUT
CATALÀ
INTERNACIONAL
PER LA PAU

#27

Aquest llibre també ha estat editat en PDF i ePub seguint criteris de sostenibilitat.

La col·lecció «Eines de pau, seguretat i justícia» vol ser un suport útil per a les persones que, amb diferents graus d'implicació, se senten compromeses amb el treball per la pau.

© Olga Batallé Gol, Teddy Baker, Francesc X. Teodoro Alandete, 2021

© D'aquesta edició: Institut Català Internacional per la Pau (ICIP), 2022

© Jordi Vidal, per la traducció de l'anglès, 2021

Títol original: *An Alternative Security Framework*

Disseny gràfic i maquetació: Arianne Faber

© Il·lustració de la coberta: Arianne Faber

Realització editorial: liniazero edicions

Institut Català Internacional per la Pau

C. Tapineria, 10, 3a planta

08002 Barcelona

Tel. 935 544 270 / icip@icip.cat

www.icip.cat

D. L.: B 8905-2022

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 Espanya de Creative Commons. Per veure'n una còpia visiteu <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/>. Es permet la còpia, distribució i reproducció d'aquesta obra sempre que es faci sense ànim de lucre, se n'acrediti l'autoria i es mantingui la nota de llicència.

Olga Batallé Gol és jurista i economista per la Universitat Pompeu Fabra, i graduada en Filosofia per la Universitat de Barcelona. Ha col·laborat en àrees d'investigació i recerca legal d'entitats centrades en la defensa dels drets humans des d'una perspectiva de gènere.

Francesc X. Teodoro Alandete és graduat en Filosofia per la Universitat de Barcelona. Ha cursat un *Research Master's* a l'Institut Barcelona d'Estudis Internacionals (IBEI). Ha col·laborat amb diverses ONG i *think tanks* com Caritas España a Palestina, NOVACT i CIDOB.

Teddy Baker és llicenciat en Relacions Internacionals per la London School of Economics i ha cursat un *Research Master's* a l'Institut Barcelona d'Estudis Internacionals (IBEI). Ha treballat amb l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (UNCHR), a The Entrepreneurial Refugee Network i com a assistent de recerca a l'IBEI. Actualment treballa a l'Institute for Integrated Transitions (IFIT) de Barcelona.

Sumari

Presentació	8	Crisis Assistance Helping Out On The Streets (CAHOOTS)	58
Introducció	14	Fridays for Future	60
1. Teories alternatives de seguretat	18	Guardia Indígena	62
Teories d'emancipació	18	HarassMap	64
Teories feministes	19	Just Peace Initiatives (Jirga)	66
Teories verdes	20	Police Ombudsman for Northern Ireland	68
Seguretat humana	21	Política exterior feminista	70
Teories postcoloniales	23	Tribunal Ético Popular Feminista	72
Teories postestructuralistes	24		
Teories de securitització	26	Conclusió	74
2. A la cerca d'un marc comú	30	Bibliografia	76
Límits	31		
Ressignificació	33		
Enfocament ètic	34		
Prevenició	36		
Sostenibilitat	38		
Democratització	40		
Internacionalisme	42		
Pacifisme	44		
Justícia	47		
Interseccionalitat	49		
3. Experiències pràctiques	52		
Ciutats Refugi	54		
Civil Society Platform for Peacebuilding and Statebuilding (CSPPS)	56		

Presentació

Aquest informe presenta les anomenades «teories alternatives de seguretat» i analitza com aquestes teories estan vinculades a pràctiques de seguretat innovadores. Fins ara, les polítiques en aquest àmbit s'han basat principalment en enfocaments realistes. Tot i que les perspectives de la teoria realista es materialitzen de manera diferent segons el problema o tema concret, les seves idees clau són les següents: la definició de la supervivència com a objectiu primordial de la seguretat; la superioritat del poder i la força materials per neutralitzar inseguretats i eliminar amenaces; la consideració de l'Estat com a proveïdor i objecte de seguretat, i la identificació d'elements externs a l'Estat com a amenaces a la seva estabilitat (Morgenthau 1985; Waltz 1979). Des d'aquest punt de vista, la seva interpretació de la realitat –és a dir, la seva ontologia– és positivista. Altrament dit, determinats individus i situacions representaran sempre un perill d'inseguretat per a l'Estat.

Amb el propòsit de discutir la interpretació de la seguretat, aquest informe intenta anar més enllà de la divisió entre crítiques i pràctica i pretén establir un diàleg entre teories, agents i institucions (Tulumello 2020). A aquest efecte, la primera part de l'informe resumeix breument les següents teories alternatives de seguretat: teories d'emancipació, feministes, verdes, de seguretat humana, postcolonials i postestructuralistes, i de securitització. La majoria d'anàlisis fetes fins ara s'han centrat a examinar les teories de manera individual, en lloc de mirar de trobar punts d'intersecció. Per aquest motiu, l'informe té per objectiu identificar aquests punts de trobada entre les teories alternatives per tal de construir un territori comú. Alhora, com que la seguretat no es defineix tan sols per part dels experts, sinó que també és determinada

per grups i individus concrets, la base comuna també se sustenta en experiències pràctiques.

Amb tot, s'han identificat deu esferes clau que es proposen com a territori compartit:

Límits

La provisió de seguretat va més enllà d'un enfocament restringit en la seguretat militar per introduir aspectes més generals com són la seguretat alimentària, hídrica i sanitària.

Resignificació

Les teories alternatives de seguretat amplien els agents: van més enllà de l'Estat i introdueixen individus, comunitats i grups de la societat civil, alhora que admeten la importància de les estructures per generar inseguretat.

Enfocament ètic

La crítica a l'atenció al poder i als Estats de les teories de seguretat convencionals té el seu origen en discursos normatius i basats en valors. Les teories alternatives van més enllà del poder per introduir la moral i el benestar d'individus i grups.

Prevenició

Els enfocaments preventius de la seguretat impliquen mirar més enllà de la resposta a situacions d'inseguretat i examinar-ne i abordar-ne les causes fonamentals.

Sostenibilitat

La seguretat sostenible implica reconèixer i mitigar els causants de la inseguretat global, com l'exclusió social, el canvi climàtic i la militarització. Fomenta un enfocament compartit a llarg termini per assumir la responsabilitat en la gestió d'amenaces.

Democratització

La democratització de la seguretat introdueix una participació més àmplia de persones i comunitats en pràctiques de provisió de seguretat, fomentant la responsabilitat, la transparència i una millor protecció dels drets humans.

Internacionalisme

La seguretat internacionalista fa referència a pràctiques que van més enllà de les fronteres i l'Estat, i reconeix la naturalesa interrelacionada i global dels problemes de seguretat que afrontem avui dia.

Justícia

La justícia restaurativa, que implica les víctimes i comunitats en el procés de justícia, i la justícia transformativa, que busca transformar les relacions socials i econòmiques, són dues alternatives als enfocaments convencionals i retributius de la justícia.

Pacifisme

Cal separar la seguretat dels seus vincles amb la militarització i els cossos de seguretat convencionals, i que la provisió de seguretat vagi més enllà de l'ús de la força.

Interseccionalitat

La interseccionalitat reconeix la importància de la interacció entre opressions estructurals com la raça, gènere o classe social, i com aquests factors influeixen en la seguretat i la inseguretat.

Aquest informe s'inspira en els esforços anteriors d'experts que han volgut generar una agenda comuna crítica. Entre molts altres, trobem l'aportació del butlletí *Security Dialogue* –«Critical Approaches to Security in Europe: A Networked Manifesto» (C.A.S.E 2006) i els exercicis *Horizon Scan* (2019)–, els llibres de Laura J. Shepherd (2013) i Columbia Peoples

i Nick Vaughan-Williams (2020), així com l'informe d'Arlene B. Tickner (2020). En resum, aquest document no rebutja les interpretacions convencionals de la seguretat ni passa per alt la funció exercida pels agents estatals. En canvi, aspira a reconciliar els enfocaments crítics de la seguretat amb les seves aspiracions transformatives. A aquest efecte, se centra en els aspectes compartits dels discursos alternatius sobre seguretat i desenvolupa una avaluació positiva de pràctiques i polítiques.

Finalment, al tercer apartat aportem diversos exemples pràctics en coherència amb la base comuna identificada. Presentem cada experiència amb l'estructura següent: nom del cas pràctic, territorialització, tipologia –local o internacional, informal o institucional– i els elements que inclou el marc comú. L'informe utilitza aquests criteris per tal d'estudiar una sèrie de casos que apliquen pràctiques alternatives de seguretat. N'analitzem un total de deu d'arreu del món:

Ciutats Refugi

Civil Society Platform for Peacebuilding and Statebuilding (CSPPS)

Crisis Assistance Helping Out On The Streets (CAHOOTS)

Feminist Foreign Policy

Fridays for Future

Guardia Indígena

HarassMap

Justice Peace Initiative (Jirga)

Police Ombudsman for Northern Ireland

Tribunal Ético Popular Feminista

Com a conclusió, s'assenyala que, en realitat, teoria i pràctica estan interrelacionades i co-constituïdes. La teoria sola no pot fonamentar la pràctica, i sovint la pràctica pot aprofitar les aportacions de la teoria. De fet, si bé l'informe es basa en gran mesura en teories de seguretat alternatives, també reconeix la importància de la pràctica a l'hora de fonamentar els criteris per a la base comuna, així com el coneixement desenvolupat més

enllà de l'àmbit de la seguretat internacional. La importància de la cooperació i col·laboració entre diferents teories de seguretat alternatives és clau per construir una via factible per a l'aplicació, i aquest informe precisament destaca que hi ha més àrees d'acord que les que es podria suposar d'inici. Hi ha diversos punts clau d'intersecció, però en moltes de les àrees esmentades es posa l'accent en una implicació més gran de les persones i les comunitats en el procés de seguretat, perquè són elles les que, al cap i a la fi, han de ser protegides.

Introducció

A la vigília del segle XXI van sorgir noves teories que començaven a posar en dubte l'enfocament realista envers la seguretat i la seva influència en les polítiques d'Estat.¹ Des de la perspectiva dels teòrics alternatius, aquesta conceptualització restrictiva de la seguretat dona lloc a intents tímids o ineficients a l'hora de proporcionar seguretat. Fins i tot genera inseguretats tant entre els ciutadans i els grups socials marginals com també en el medi ambient (Peoples, Vaughan-Williams 2020). Les crítiques al control fronterer i la gestió migratòria (Léonard, Kaunert 2021), els efectes secundaris negatius de la vigilància de l'Estat en nom de la seguretat (Tréguer 2018) o la petjada de carboni i les emissions de combustible en la cadena de subministrament militar (Cottrell 2021) són només alguns exemples dels problemes identificats per aquestes teories.

Com a conseqüència, hi ha hagut intents d'eixamplar i aprofundir el coneixement sobre la seguretat (Peoples, Vaughan-Williams 2020). De fet, el concepte mateix de «seguretat» ha estat molt criticat. Tot i això, aquest informe opta per mantenir-lo per tres raons. En primer lloc, perquè les teories de seguretat alternatives identifiquen les deficiències del realisme i s'inspiren sobretot en la voluntat de transformar la realitat social (Chadha Behera, Hinds, Tickner 2021). Segons Jennifer Mustapha: «Com que els estudis de seguretat realistes tradicionals no poden explicar adequadament aquestes qüestions, els enfocaments crítics innovadors tenen el repte d'abordar-les i anar més enllà de simplement desconstruir

l'ortodòxia cap a la reconstrucció de concepcions de seguretat més apropiades» (2013, 69). En segon lloc, hi ha espai per recuperar el concepte de seguretat perquè els individus i la societat civil estan aprovant diferents pràctiques de seguretat, sigui més enllà de l'Estat, contra ell o amb la seva col·laboració. Finalment, tal com suggereix la teoria de securització (Floyd 2011; Floyd 2019; Sardoc 2021), treure determinades qüestions del ritme lent de la política ordinària i atendre les necessitats urgents de seguretat pot ser positiu èticament i política. Així ha estat amb el canvi climàtic, en què el seu enquadrament com una amenaça urgent ha centrat no només el debat al voltant del repte en si mateix sinó també en les polítiques necessàries per abordar-lo. En la mateixa línia, la mobilització en suport de la comunitat LGBTIQ+ en vista dels delictes d'odi a Espanya ha deixat clara la necessitat d'abordar el discurs d'odi i l'LGBTIQfòbia. La urgència no necessàriament implica una excepcionalitat, però pot ajudar a donar més importància a qüestions prèviament bandejades.

Les teories alternatives admeten que la seguretat no és objectiva, sinó compartida per diferents agents i processos, es manifesta sota circumstàncies canviants i no la proveeix només la policia o l'exèrcit. Això és el que els acadèmics han qualificat d'ontologia positivista (Chadha, Behera, Tickner 2021). Dins de l'ampli ventall de plantejaments alternatius, aquest informe se centra en les teories d'emancipació, feministes, verdes, de seguretat humana, postcolonials i postestructuralistes, i de securització. Són les teories que es defineixen com a «alternatives» o «crítiques», en general.²

Basant-se en un examen de la literatura existent, aquest informe aborda dos defectes de les teories alternatives de seguretat. En primer lloc, la fragmentació que resulta de les diferents inspiracions teòriques ha dificultat la creació d'una agenda comuna. A més, els avenços produ-

1. «Security and emancipation» (1991), de Ken Booth; *Security: A New Framework for Analysis* (1997), de Barry Buzan, Ole Wæver i Jaap Wilde; l'informe del PNUD sobre seguretat humana (1994), o *Bananas, Beaches, and Bases*, de Cynthia Enloe (1990), entre moltes altres.

2. En aquest sentit, quan l'informe esmenta el concepte «crítiques», no fa referència exclusivament a les «teories d'emancipació» sinó que es refereix a les teories de seguretat alternatives en general, les abans esmentades.

its, tant en l'àmbit teòric com pràctic, des del Sud global no han tingut prou repercussió en una tradició que continua centrada en Occident. En segon lloc, les teories de seguretat alternatives s'han fixat més en la crítica que en la pràctica. En el terreny pràctic, com a màxim s'ha considerat que aquests plantejaments van més enllà del concepte de seguretat com l'absència d'amenaça (Nyman 2016). Aquests esforços s'han formulat com a «plus de supervivència» (Booth 2017), «plus de seguretat» o «seguretat positiva» (Nyman 2016), o s'han associat amb paraules com «cura» (Robinson 2008; Vaittinen 2018) o «resiliència» (Aradau 2014), etc.

La motivació per al desenvolupament d'un marc comú prové de tres idees. La primera, que totes les teories de seguretat alternatives són crítiques amb els plantejaments realistes i comparteixen un desig de transformar la realitat social per a bé. Així, un component clau d'aquestes teories és que adopten un enfocament normatiu, que vol dir que no accepten el món tal com és sinó que proposen maneres de canviar-lo. En segon lloc, les pràctiques de seguretat alternatives ja estan sent aprovades per diferents individus i grups de la societat civil arreu del món, sovint combinant coneixements o idees de les diferents teories existents. I com a tercera idea, la pràctica de formular algunes de les qüestions o idees que es troben dins de la seguretat alternativa com a problemes de seguretat pot fomentar més compromís i cooperació sobre qüestions que es veuen com una amenaça urgent.

Teories alternatives de seguretat

Abans d'introduir la base comuna, es descriuen breument les principals teories alternatives de seguretat. Aquestes teories es presenten amb una breu ressenya, seguida d'una exposició dels seus trets principals i algunes de les divergències que han suscitat.

Teories d'emancipació

La seguretat emancipatòria, o els estudis crítics de seguretat, es basa en coneixements de la teoria crítica de l'Escola de Frankfurt, que al seu torn té els seus orígens en el marxisme. Un pioner clau en l'aplicació de la teoria crítica a les relacions internacionals va ser Robert Cox, qui va analitzar la diferència entre «resolució de problemes» i plantejaments «crítics». Aquesta diferència ajuda a distingir entre les teories que pretenen treballar dins del sistema i aquelles que treballen per canviar el sistema (Cox 1981, 128-129). Els estudis crítics de seguretat adopten el darrer plantejament i pretenen utilitzar la «crítica immanent» per visibilitzar la hipocresia i els defectes en les idees o realitats professades per les teories dominants, com el realisme o el paradigma econòmic del capitalisme. Aquest enfocament situa la seguretat emancipatòria en el bàndol postpositivista.

Hi ha diverses esferes divergents que són clau dins dels estudis crítics de seguretat, si bé molts també comparteixen nombroses característiques. De l'«escola gal·lesa» d'estudis de seguretat és d'on prové el terme «seguretat emancipatòria». Aquesta escola posa èmfasi en la seguretat d'«homes i dones i comunitats», cosa que implica una atenció en l'individu i no en l'Estat (Wyn Jones 1999, 159). El vehicle per a la seguretat

de l'individu és el que es coneix com «emancipació», que, segons Ken Booth, és «l'alliberament de la gent (com a individus i grups) de les restriccions físiques i humanes que els impedeixen dur a terme el que lliurement optarien per fer» (Booth 1991, 319). Per tal d'assolir aquest objectiu, es proposa ajuntar tant plantejaments descendents com ascendents de la seguretat, o, altrament dit, assolir la cooperació entre l'Estat i els individus en la provisió de seguretat (Booth 1991, 322).

Una altra característica fonamental dels estudis crítics de seguretat és la idea d'acció comunicativa, que es basa en les idees de Jürgen Habermas sobre l'espai públic. En poques paraules, el diàleg entre tots aquells que poden estar afectats per un problema és essencial per generar seguretat i, per tant, s'haurien de construir espais per al debat on les dinàmiques de poder siguin irrellevants (Linklater 2007). Tant l'emancipació com l'acció comunicativa són instruments fonamentals per als estudis crítics de seguretat, i sovint van de la mà.

Teories feministes

Després de la incorporació de les perspectives feministes a les relacions internacionals, les feministes expertes en seguretat han qüestionat el predomini patriarcal dins l'estudi i la pràctica de la seguretat. Aquesta reinterpretació pretén identificar les maneres en què la identitat i la política de gènere sustenten i determinen inseguretats, tant en els espais públics com privats, i articula una visió alternativa de la seguretat (Blanchard 2003; Swaine 2019; Lee-Koo 2012). El terme «estudis feministes de seguretat» es va encunyar a mitjans de la dècada del 2000 amb l'objectiu de fer explícit que la tasca feminista no només criticava sinó que també reconstruïa i transformava el camp dels estudis de seguretat (Sjoberg 2017).

Si bé les teòriques feministes aborden els estudis de seguretat a través de les «lents de gènere», no hi ha un enfocament feminista unificat dins del camp de la seguretat. Hi ha diferents perspectives: postcolonial,

ecològica, postestructuralista, liberal, etc. Totes aquestes òptiques produeixen crítiques i propostes diferents i de vegades contradictòries. El feminisme postcolonial se centra en les maneres com les relacions colonials de dominació es reflecteixen en les relacions de gènere, el feminisme ecològic examina les connexions entre el medi ambient i el tractament de les dones i minories, el feminisme postestructuralista estudia com els supòsits epistemològics de gènere marginen les polítiques femenines i constitueixen polítiques globals masculinitzades, i el feminisme liberal se centra en la tergiversació de les dones en les estructures de política global existents (Sjoberg 2009).

Tot i això, quasi tots els plantejaments feministes envers la seguretat parteixen de la categoria analítica de gènere i reflexionen sobre com afecta en l'organització política, econòmica i social. Alhora, analitzen com el gènere reforça les relacions de poder i dominació i els models socials de masculinitat i feminitat (Tickner 2001; Enloe 2000; Sjoberg 2010; Tickner 2020).³

Teories verdes

En els darrers temps, les relacions internacionals i els estudis de seguretat han identificat el medi ambient com un motiu d'inquietud per a la disciplina. L'evidència que les actuacions humanes estan alterant notablement el clima global i provocant problemes tant de seguretat com ecològics mostra la necessitat d'atenció teòrica i pràctica (Dyer 2017).

Dins del camp de la seguretat verda hi ha dos enfocaments principals: el plantejament escèptic i el plantejament de seguretat ecològica. D'una banda, els teòrics verds escèptics han argumentat que els problemes ecològics no s'han d'enquadrar com una qüestió de seguretat. Segons Daniel Deudney (1991), conceptualitzar els problemes ecològics com a

problemes de seguretat va contra els valors verds bàsics d'antimilitarisme i pacifisme. De manera semblant als teòrics de seguretat postestructuralistes, els teòrics verds escèptics rebutgen la idea d'una definició concreta de seguretat i assenyalen la seva naturalesa socialment construïda (McDonald 2018).

D'altra banda, els que defensen la seguretat ecològica argumenten que té el potencial de minar les idees tradicionals de seguretat basada en l'Estat i fomentar la cooperació internacional cap a la sostenibilitat a llarg termini i la protecció dels ecosistemes de la Terra (Eckersley 2016; McDonald 2018). La seguretat ecològica desafia l'antropocentrisme i se centra en la resiliència dels ecosistemes, inclosa la defensa dels drets d'aquells qui afronten inseguretat a causa del canvi climàtic. Per a molts teòrics verds, la crítica dels enfocaments predominants de la seguretat engloba no només la violència institucionalitzada i la seva encarnació en l'Estat, sinó també els motius socials i sistèmics de la violència (Newell 2019).

Tal com observa Eckersley (2006), la teoria verda de les relacions internacionals encara ha de desenvolupar la seva posició en una sèrie de debats relatius a la seguretat, com ara la relació adient entre ordre i justícia en la política del món, l'ús apropiat de la força per a la intervenció humanitària o la protecció del medi ambient. Tot i això, el debat intern sobre seguretat mediambiental és indicatiu del seu sòlid compromís amb l'antimilitarisme, un dels pocs punts d'acord concrets (Eckersley 2006).

Seguretat humana

La seguretat humana es va introduir per primer cop en un informe del Programa de Desenvolupament de les Nacions Unides (PNUD) del 1994, que declarava que la seguretat estava «centrada en les persones» (PNUD 1994, 23). Això va significar un canvi d'atenció des de les teories realistes tradicionals de seguretat, que consideraven l'Estat com l'objecte central de seguretat, cap a una atenció en l'individu, un tema que reapareix en

3. Per a una anàlisi més profunda, vegeu també Urrutia, Vilellas i Vilellas (2020).

moltes de les teories de seguretat alternatives. L'informe del PNUD també assenyalava un debat clau dins de la seguretat humana: el plantejament de la «llibertat de la por» i el de la «llibertat de la necessitat» (PNUD 1994, 24). «Llibertat de la por» fa referència a una concepció de la seguretat humana en què les amenaces són bàsicament de naturalesa violenta, mentre que «llibertat de la necessitat» es refereix a amenaces no violentes com la fam o la malaltia.

Dins del camp de la seguretat humana hi ha diversos enfocaments. Un es basa en la pau liberal i la «llibertat de la necessitat» i va més enllà d'una atenció limitada a la violència. Per exemple, el Japó va aplicar a final de la dècada de 1990 un plantejament de la seguretat «integral i polifacètic», que anava més enllà de la violència i la seguretat estatal per examinar qüestions com el tràfic de drogues o les malalties (Remacle 2008, 7).

Un altre enfocament, més restringit i militaritzat, es basa en la doctrina de «Responsabilitat de Protegir» (R2P) de la Comissió Internacional sobre Intervenció i Sobirania Estatal (ICISS, en les seves sigles en anglès) el 2001. Des d'aquesta perspectiva, es fomenta la intervenció humanitària en determinats contextos, sobretot quan un Estat deixa de complir les seves obligacions de proveir seguretat a la població (Thakur 2002, 330).

Un tercer plantejament, de més interès per a aquest informe, és el model ascendent, el qual se centra en el paper de les persones de dirigir la política de seguretat i influir-hi. Oliver Richmond preveu una seguretat humana postcolonial en què la seguretat és «duta a terme pels seus ciutadans», que es tradueix en gran mesura en la importància de la democràcia i de la implicació de grups de la societat civil (Richmond 2012-2013, 210). Aquesta atenció a la societat civil es pot veure en la Campanya Internacional per prohibir les mines antipersona, o el Procés d'Oslo contra les municions de dispersió, i també en autors com Mary Kaldor o Till Kötter (Kaldor 2003; Kötter 2007). És en aquest context, en el qual els individus lideren i les institucions i els estats segueixen, que la seguretat humana té més possibilitats de transformar la seguretat.

Teories postcoloniales

Els orígens dels estudis postcoloniales de seguretat es poden remuntar a l'orientalisme d'Edward Said. És important reconèixer aquest vincle, ja que la seguretat postcolonial crítica no només qüestions materials arrelades en pràctiques colonials, sinó també com el coneixement i les idees es presenten i es construeixen, un element clau de la crítica de Said al pensament occidental. Per tant, la seguretat postcolonial és ben bé una teoria postpositivista, tot i que descriure-la únicament en aquests termes l'encasellaria també de manera injusta.

La principal inquietud de la seguretat postcolonial és, evidentment, la conseqüència del colonialisme. Aquest darrer adopta moltes formes, però una idea fonamental és que «l'atenció per als experts postcoloniales no rau en l'Estat *per se* sinó en les estructures duradores d'opressió i colonialitat que continuen obstaculitzant el desenvolupament dels països del Sud global» (Zaamout 2020, 2). Aquest abordatge també desvia l'atenció en la seguretat de l'Estat cap a diferents qüestions, en aquest cas, les estructures. Aquestes estructures inclouen institucions financeres internacionals com el Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional, així com les Nacions Unides i el règim de no-proliferaçió nuclear. Això equival a dir que l'Estat pot ser un motiu d'inseguretat i, de fet, les crítiques de conceptes com la intervenció humanitària com a «missió civilitzadora» demostren que, sovint, els estats occidentals pretenen legitimar l'ús de la força sobre un sentit de superioritat moral (Barkawi, Laffey 2006, 351). Aquestes missions solen enfortir la inseguretat en comptes d'alleujar-la.

La producció de coneixement i els supòsits de paradigmes teòrics dominants subratllen aquestes crítiques dels aspectes materials d'altres teories de seguretat. Per exemple, Fiona B. Adamson addueix que hi ha hagut un «esborrament de raça» en els estudis de les relacions internacionals i la seguretat (Adamson 2020, 131). Això incideix negativament en

grups racialitzats i marginats, no només al Sud global, sinó també arreu del planeta. L'altre vessant d'aquest problema és el fet que els «discursos dominants de (in)seguretat representen situacions i agents particulars com un risc de seguretat transnacional, amb repercussions importants per a la seguretat individual» (Hönke, Müller 2012, 391). Aleshores la seguretat postcolonial veu el poder occidental, tant material com ideològic, com a perillós i perjudicial per a la major part del món.

Teories postestructuralistes

El concepte de «postestructuralisme» dins dels estudis de seguretat prové del moviment filosòfic, inspirat per diferents autors (Foucault, Derrida, Deleuze, Bourdieu, etc.), que va tenir lloc a la segona meitat del segle XX (Peoples, Vaughan-Williams 2020). La traducció d'aquests antecedents filosòfics en estudis de seguretat s'atribueix a autors com David Campbell (1992) o R.B.J. Walker (1992). S'ha considerat que aquests estudis incorrien en un antipositivisme radical. Per tant, diversos experts han observat la incapacitat del postestructuralisme per anar més enllà de la crítica, ja que el significat social dels esdeveniments està en discussió constant (Mustapha 2013). Tot i això, els coneixements del postestructuralisme han fet avançar la recerca en molts aspectes diferents. Les seves idees se centren al voltant de tres qüestions concretes: identitat, poder i espai.

En primer lloc, els estudis postestructuralistes examinen les circumstàncies en les quals apareixen els discursos de seguretat. És aquí on la identitat té un paper important, en la mesura en què els processos d'autoidentificació defineixen qui proveeix seguretat i qui és motiu d'inseguretat (Burke 2012). La desconstrucció és la tècnica emprada per desfer aquests processos. En resum, la desconstrucció intenta analitzar com determinats fets van esdevenir amenaces existencials i assenyala que les amenaces són subjectives, no objectives (Derrida 1978).

En segon lloc, els estudis postestructuralistes situen les relacions i pràctiques de poder al centre de l'anàlisi de la seguretat. En termes generals, apunten que la provisió de seguretat i la definició d'inseguretat no tenen lloc durant períodes de crisi, sinó que es modelen per mitjà d'hàbits quotidians i coneixement implícit (Aradau, van Munster 2010). Aquest canvi rau en el desenvolupament conceptual fet per Foucault sobre la idea de poder (Deleuze 2014). En la seva aplicació als estudis sobre seguretat, es pot resumir seguint alguns dels seus supòsits bàsics (Deleuze 2014):

- Supòsit de propietat: les amenaces no existeixen *per se*, sinó que són una conseqüència de determinades interpretacions.
- Supòsit de modalitat: la inseguretat no resulta necessàriament d'amenaces violentes. Les pràctiques opressives podrien ser conseqüència d'esdeveniments diaris i de les nostres idees sobre inseguretat.
- Supòsit de legalitat: el postestructuralisme inverteix l'argument en què llei és sinònim de protecció. La demarcació de la llei n'exclou determinats individus i controla els qui són dintre.
- Supòsit de localització: les teories postestructuralistes no qüestionen la identificació entre control estatal i (in)seguretat, sinó que amplien els motius i elements que projecten inseguretat. La seguretat no ve d'institucions concretes. En canvi, es genera per un conjunt de pràctiques, coneixements, hàbits, etc. (Amicelle et al. 2015).⁴

En tercer lloc, els estudis postestructuralistes han assenyalat com la generació de seguretats i inseguretats té lloc en entorns concrets, zones urbanes i espais definits (Campbell 2019). En aquest sentit, la relació entre espai, seguretat i poder ha generat anàlisis sobre (in)seguretats de fronteres (Bigo 2014), drons (Robson 2020), tecnologia i dades massives (Aradau, Blanke 2015), etc.

4. En aquest sentit, les perspectives de l'Escola de París –o Sociologia Política Internacional (IPS)– mereixen especial menció (Basaran et al. 2017).

Teories de securitització

La publicació de *Security: A New Framework of Analysis* (1998) va asentar les bases del concepte «securitització». La securitització aprofita la capacitat de determinats agents per enquadrar esdeveniments polítics com a amenaces i traslladar-los a l'àmbit de la seguretat, fora de la política convencional (Nyman 2012). Aquesta teoria seu al costat de les ontologies postpositivistes. Sosté que la comprensió dels esdeveniments depèn de com els percebin els individus. A més, aquesta teoria posa un marcat accent en el discurs, ja que té els seus orígens en les teories d'actes de parla d'Austin (Buzan et al. 1998). Aquestes teories afirmen que els discursos –intervencions públiques o declaracions institucionals– no són només paraules, sinó també accions que alteren la marxa dels esdeveniments (Huysmans 2011). L'evolució d'aquesta teoria ha donat lloc a dos bàndols principals (Balzacq 2010): l'enfocament lingüístic –l'Escola de Copenhaguen– i l'enfocament sociològic.

L'Escola de Copenhaguen identifica tres elements principals: l'agent securititzador, l'objecte referent i l'audiència (Buzan et al. 1998). En la seva versió clàssica, els agents securititzadors tenen un cert grau de poder (govern, OIG, partits, etc.). De la mateixa manera, les audiències es defineixen com a passives i s'entenen com a compostes per la població dels estats. Un objecte referent és securitzat si es donen tres condicions:

- Un esdeveniment o grup s'identifica com a amenaça per part de l'agent securititzador.
- L'audiència admet l'amenaça i canvia la seva conducta.
- S'aborda la situació d'acord amb la justificació de necessitat de la securitització (Floyd 2016).

Finalment, una gestió de securitització eficaç trasllada la situació a l'esfera de la seguretat. Com que els esdeveniments polítics ja no són problemes sinó amenaces, s'hi permeten mesures excepcionals (Roe 2012). L'enfocament sociològic ha matisat el marc discursiu (Balzacq 2010) i destaca el paper que representen els processos i contextos socials. Aquest canvi amplia l'enfocament lingüístic en tres àmbits: Primer, la securitització no sempre prové d'actes de parla, sinó que també succeeix per mitjà de pràctiques, tècniques de govern i rutines quotidianes (Balzacq 2019). Alhora, l'enfocament sociològic presta més atenció al context extern que a la coherència interna de l'acte de parla (Balzacq 2005). Segon, l'audiència no es defineix tan sols en termes de passivitat. La gestió de la securitització està co-constituïda tant per l'agent securititzador com per l'audiència. Finalment, els afers de seguretat no tenen lloc per sobre de la política sinó dins de la seva esfera (Balzacq 2015). Els individus reconeixen qüestions i esdeveniments com a perills sense demanar mesures excepcionals.

Per acabar, les teories de securitització faciliten maneres diferents d'abordar les qüestions de seguretat. Alguns experts no consideren negatives les mesures excepcionals produïdes arran dels processos de securitització (Roe 2012). Poden desfermar mobilització política per problemes que necessiten solucions urgents, com el canvi climàtic (Floyd 2019). Tot i això, la dessecuritització és l'opció preferida per afrontar problemes polítics per als dos enfocaments. Així, Lene Hansen (2012) proposa quatre maneres diferents en què es poden abordar esdeveniments securitzats per mitjà de la política:

- *Estabilització*: emmarcar la qüestió evitant termes que fomenten l'excepcionalitat i les decisions disruptives.
- *Substitució*: canviar un esdeveniment securitzat per un altre.
- *Rearticulació*: gestionar la qüestió securitzada amb el conjunt d'eines subministrat per la política diària.
- *Silenciament*: marginar l'amenaça i fer-la desaparèixer del discurs de seguretat.

		Emancipació	Feministes	Verdes	Seguretat humana	Postcolonials	Postestructuralistes	Securitització
Ontologia*		Postpositivista	Postpositivista	Positivista	Positivista	Postpositivista	Postpositivista	Postpositivista
CONCEPTE	Objectiu	Recursos	Igualtat	Medi ambient	Llibertat de la necessitat	Identitat	Igualtat	Supervivència
	Discursiu	Classe social	Empoderament de gènere	Inter-dependència	Dignitat	Deconstrucció	Empoderament de comunitat	Securitització
OBJECTE		Classes socials desempoderades	Relacions de poder	Ecosistema	Individus	Constructes racials	Identitats	Estats
AMENAÇA		Elits econòmiques	Patriarcat	Inseguretat mediambiental	Dependent del context	Racisme	Estructures de poder	Dependent del context
MITJANS per garantir la seguretat		Redistribució de recursos	Polítiques transformatives de gènere	Sostenibilitat	Programa liberal de consolidació de la pau	Descolonització i reparacions	-	Dessecuritització

Taula 1. Resum de les teories segons diverses característiques.

*«Ontologia» fa referència a si s'entén el món com a objectiu i arrelat en realitats observables, és a dir, positivista, o com a subjectiu i socialment construït, és a dir, postpositivista.

A la cerca d'un marc comú

Les teories exposades mostren una imatge bastant fragmentada de què és la seguretat i de com apareix la inseguretat. A més, els estudis de seguretat alternatius proporcionen crítiques, però encara hi ha una manca de propostes pràctiques. Aquesta falta de pràctiques compartides i propostes comunes es reforça per diversos factors. En primer lloc, les teories subratllen la seva singularitat i com es defineixen conceptualment en comparació amb altres. La demostració més recent d'aquesta tendència és l'acusació de Howell i Richter-Montpetit (2020) –des d'un punt de vista postcolonial– que la teoria de securització és bàsicament racista i antinegres, i la posterior resposta de Wæver i Buzan (2020).⁵ D'altra banda, manuals i estudis descriptius solen aïllar i presentar aquestes teories per separat. Finalment, s'ha plantejat a les diverses escoles si s'ha de descartar el concepte de seguretat, a causa de la seva lògica exclusivista i excepcionalista, o si hi ha lloc per refer el concepte (Browning, McDonald 2011). En el cas dels estudis de seguretat postestructuralistes i de securització, la seva decisió de vincular dispositius i tècniques de seguretat com els de vigilància i ús de la força per part de l'Estat amb la interpretació d'inseguretat és en gran part un concepte irreparable.

Així, els punts en comú que s'estudien a continuació són un intent d'omplir buits en un paisatge fragmentat i facilitar una agenda compartida entre teories. Alhora, aquests deu punts del marc comú proporcionen un espai per als casos pràctics descrits al tercer apartat d'aquest informe.

5. Aquesta discussió acadèmica ha donat lloc a la publicació d'un número especial (Chadha Behera, Hinds, Tickner 2021) del butlletí *Security Dialogue* per abordar el debat entre experts, i l'inici del fòrum «Raça i racisme en estudis crítics de seguretat».

Límits

El concepte tradicional de seguretat implica que aquesta es basa en el respecte per les fronteres, així com la seva protecció. En el cas de l'individu, la defensa del cos contra la violència física constitueix el límit. Quant als estats, les fronteres representen la barrera que assegura protecció i sobirania. Aquests dos exemples requereixen capacitats de seguretat «dura», mecanismes militars per controlar la integritat territorial i cossos policials armats per neutralitzar el dany físic. Aquesta interpretació limitada de la seguretat entela diferents percepcions antropològiques i omet altres concepcions sobre territori i organització.

Geografia i seguretat

Les fronteres representen els límits que contenen els recursos per garantir la supervivència. Els exèrcits tenen el deure de protegir-les perquè els recursos són un mitjà crucial per proporcionar estabilitat. Tot i això, les teories postestructuralistes de seguretat no consideren les divisions territorials el sistema més eficaç per a la seguretat. En resum, les fronteres no protegeixen el *jo* de l'*altre*, sinó que són un instrument decisiu per construir i cosificar aquesta divisió. A més, les teories verdes destaquen que identificar la natura com a recurs, en lloc de com a essencial per a la nostra supervivència, fomenta una dinàmica extractivista. Des d'aquesta perspectiva, les fronteres no són entitats immutables ni els humans són amos de la natura. La seguretat no prové de l'establiment de divisions sobre una base de suma zero. En canvi, d'acord amb les teories d'emancipació, se sustenta en la visió que els humans s'haurien de reconèixer com a «copartícpis d'un món comú» (Rancièrre 1999, 49, a Aradau 2004).

Antropologia i seguretat

L'obsessió amb el desenvolupament militar promou una comprensió limitada sobre els éssers humans. Més concretament, representa una concep-

ció de la seguretat limitada a abordar les nostres vulnerabilitats aixecant més murs o desplegant mecanismes de vigilància cada cop més invasius. S'entén que els dispositius de seguretat durs són necessaris perquè oculten la vulnerabilitat que defineix la condició humana. En canvi, els estudis crítics de seguretat subratllen aquest tret antropològic i tenen una interpretació diferent de la nostra materialitat com a éssers humans. Els estudis feministes han posat en qüestió qui és subjecte de les pràctiques de seguretat convencionals i qui n'està exclòs. Tot i que aquest treball s'ha centrat principalment en l'estudi de l'exèrcit i la guerra (Nahhal 2017), els seus descobriments també es poden aplicar al terreny de la seguretat. Substantius com «força», «compromís», «risc», «valor» etc. aporten llum sobre una interpretació de gènere de l'agent responsable de la seguretat. Com a resposta, les expertes feministes crítiques proposen un coneixement alternatiu de la nostra antropologia. Nocions com vulnerabilitat (Butler 2006) o cura (Tronto 2013) han rejuenit l'enfocament antropològic dels estudis de seguretat. Des del seu punt de vista, la vulnerabilitat no és una cosa que s'ha d'erradicar, sinó que cal protegir-la per mitjà de pràctiques comunitàries de cura. Juntament amb les teories postcoloniales, aquests estudis inverteixen l'enfocament de l'«altre». Parlant de les idees de Butler en el context de les teories realistes: «La seguretat s'oposa al principi del dol en el sentit que les pràctiques de seguretat pretenen negar el vincle interhumà vulnerable al voltant del qual es constitueix la subjectivitat» (Aradau, van Munster 2010, 78). Aleshores l'altre no es defineix com una amenaça sinó com un individu que plora, pateix i sent (Butler 2006). Aquesta rehumanització de l'altre és una manera d'entendre la seguretat en altres termes.

Aquesta reconceptualització no significa que el concepte de seguretat perdi el sentit. Contràriament als qui consideren que les teories alternatives dissolen el concepte de seguretat, Cynthia Enloe sosté: «No només caldrà millorar les tècniques policials, sinó que caldrà transformar la cultura interna de les forces policials: [...] el que compta com a “valor en el compliment del deure” s'haurà de recalibrar» (Enloe 2013, 80). Com

s'ha esmentat a la introducció, l'objectiu principal no és erradicar el concepte de seguretat ni rebutjar els cossos de seguretat convencionals. Ans al contrari, les teories alternatives de seguretat pretenen transformar el concepte i, en conseqüència, les seves pràctiques associades (Hoogensen, Vigeland 2004).

Ressignificació

En certa mesura, la tinença de mitjans i dispositius per proporcionar seguretat defineix qui són els agents rellevants. La policia i l'exèrcit encarnen la seguretat perquè tenen els mitjans per protegir els ciutadans (pistoles, porres, sistemes de vigilància, etc.) (Amicelle et al. 2015). Els estudis crítics de seguretat han qüestionat aquesta divisió perquè, des del seu punt de vista, la seguretat no és només l'absència d'inseguretat física o garantir la supervivència (Booth 2007). Com que l'objecte i els mitjans per proporcionar seguretat varien, també ho fa el conjunt d'agents a càrrec de la seva provisió. Al seu torn, aquesta decisió ha tingut incidència en els dispositius, processos i estructures que estan associats amb la seguretat.

Ampliar els agents

Aquest element també està relacionat amb la democratització i els enfocaments preventius. A més, les expertes feministes han contribuït a una dinàmica més inclusiva associant la cura amb la seguretat (Aharoni et al. 2021). Fins i tot en el cas de les teories de securització, que generalment s'han vinculat amb lògiques exclusivistes i han identificat l'Estat com el principal agent securitzador, s'ha parlat de la capacitat de les minories ètniques o de persones subalternes per securitzar (Roe 2004). La tasca feta pels treballadors socials sobre prevenció de delictes també aporta una llum pràctica a aquesta tendència a l'ampliació d'actors. Tots ells traslladen la qüestió des de «què és la seguretat» a «qui proveeix seguretat».

Aprofundir en les estructures

La inseguretat no apareix del no-res sinó que sorgeix en contextos específics. Concretament, és creada per determinats mecanismes o estructures. A mesura que les escoles de seguretat alternatives estudien aquestes estructures i processos, admeten que els agents no són plenament autònoms, sinó que estan incorporats dins d'aquestes estructures. El fet d'introduir la rellevància de les estructures en la determinació de (in) seguretats, la idea mateixa d'«agents» i la seva influència té matisos. Les pràctiques són reproduïdes per individus, però determinades per dinàmiques estructurals. Tant en l'àmbit material com en el simbòlic, diferents enfocaments, com la teoria postcolonial o emancipatòria, han subratllat com la distribució desigual de recursos o la marginació d'identitats donen lloc a diferents provisions de seguretat i experiències d'inseguretat.

Enfocament ètic

El pas d'agents centrats en l'Estat a un nou enfocament vers els subjectes de seguretat implica alhora un canvi en els objectius perseguits. Anteriorment, el realisme clàssic posava l'accent en la supervivència de l'Estat (Morgenthau 1948; Gilpin 1981). Des d'aquest paradigma, la política girava al voltant del poder, no de la moral o el benestar dels individus. Per tant, qualsevol preocupació en un sentit normatiu era menystinguda o ignorada. S'avaluaven els agents segons la incertesa que podien produir o segons el poder que podien ostentar i, per tant, es considerava l'altre com una amenaça. En canvi, «l'ètica intenta resistir als discursos actuals de seguretat i la lògica jo/altre que provoca. [...] L'ètica és una pràctica de desconstrucció (Campbell 1998), una transformació eterna de les condicions que estructuraven la nostra existència» (Aradau, van Munster 2010, 78). Les teories de seguretat alternatives prenen la seva postura crítica com a punt de partida, subratllen la capacitat i llibertat dels individus per fer front als processos opressius i proposen articulacions normatives de

pràctiques de seguretat. Reproduint el manifest de C.A.S.E.: «Seguretat-poder-normalitat és substituït per seguretat-emancipació-normativitat, amb l'emancipació se separa la seguretat del poder i s'assoleix un exercici més ple i més inclusiu de la seguretat» (2006, 456).

La crítica com a punt de partida

Com s'ha apuntat anteriorment, les teories de seguretat alternatives han rebut crítiques a causa de la manca de propostes pràctiques. Tot i això, és precisament la seva crítica de l'ordre social com a entitat immutable objectiva el que situa l'ètica en primer pla. D'acord amb els estudis d'emancipació, si els teòrics alternatius denuncien les pràctiques opressives de les polítiques de seguretat actuals és perquè aspiren a transformar-les (Chadha Behera, Hinds, Tickner 2021). En la mateixa línia, «desafiant el que es dona per fet, el postestructuralisme s'encarrega de fer la política i la societat menys exclusives, més inclusives i menys supeditades a la dominació dels marginats» (Crilley, Chatterje-Doody 2019, 168).

Agència

Els diferents vocabularis emprats per les teories –desconstrucció, emancipació, resiliència, cura, performativitat, etc.– no haurien d'ocultar els vincles que les sustenten (Browning, McDonald 2011). Els elements que en el fons tenen en comú aquestes teories poden resumir-se amb el treball d'Amartya Sen sobre la capacitat d'agència (Sen 2000). Les teories alternatives de seguretat subratllen la capacitat dels individus i comunitats per aportar el canvi i actuar d'acord amb determinats valors (Sen 2000). Les restriccions de les estructures, la distribució desigual dels recursos o la discriminació de gènere impedeixen als humans actuar amb autonomia. Sigui assegurant els mitjans materials a través de la redistribució, sigui desmasculinitzant les dinàmiques polítiques a través de la performativitat, o ja sigui dessecurititzant els conflictes, el que està en joc és la capacitat dels humans de tenir control sobre les seves pròpies vides.

Prevenció

Les mesures preventives haurien d'anar acompanyades de la capacitat dels cossos de seguretat per abordar incidents violents. De fet, cal tenir en compte una advertència important quan es parla de delinqüència: malgrat la inversió en seguretat convencional, la delinqüència es manté molt concentrada a zones, barris o municipis concrets (McGarrell 2020). Això subratlla la necessitat d'ampliar el concepte de seguretat per abordar les causes originals del problema. Al seu torn, s'alinea a la demanda d'una resposta interdisciplinària a la inseguretat. Algunes iniciatives i mecanismes preventius s'han analitzat dins del marc dels estudis de Prevenció de l'Extremisme Violent (PVE, en les seves sigles en anglès) (Stephens et al. 2021). A diferència dels programes antiterroristes i contra l'extremisme violent (CVE), la PVE és un conjunt de polítiques multinivell que animen agents com professorat, líders de comunitats o educadors socials a treballar amb la societat per impedir que els joves s'uneixin a grups violents i els ajudin durant el procés de desradicalització (Muro, Bourekba 2019). Des d'aquesta perspectiva, els programes PVE aporten llum a dos factors clau per a un abordatge preventiu dins dels estudis de seguretat:

Enfocaments comunitaris

Les teories postcoloniales s'han centrat en el paper exercit per la comunitat respecte a la seguretat. Aquest enfocament ha estat àmpliament estudiat per organitzacions com Saferworld. El 2014 van publicar un informe sobre com dissenyar, aplicar i supervisar programes de seguretat comunitaris (Saferworld 2014). Ara bé, aquest aspecte no només se centra en la provisió de béns, refugi o mecanismes capacitadors, sinó també d'actius simbòlics –cultura, religió, ritus, etc.–, cosa que implica també cobrir determinades necessitats humanes (Shani 2017). Seguint les percepcions de la teoria ontològica de seguretat (Giddens 1991), si la

comunitat fos concebuda només per a la provisió de béns, la seguretat es limitaria a la supervivència. En canvi, les comunitats també reforcen la «seguretat existent» (Gustafsson, Krickel-Choi 2020). Altrament dit, les comunitats tenen un paper decisiu en els processos d'autoidentificació per als individus. Els fets violents o les situacions insegures com l'escassetat o els desastres naturals representen una ruptura o descomposició d'aquests processos. En aquest sentit, les comunitats són els sistemes que ajuden a protegir els individus d'aquestes ruptures. Són els llocs on els individus se senten segurs i poden provar d'entendre la destrucció o el perill. Per tant, la seva protecció forma part d'una concepció de la seguretat que posa en primer pla la rellevància dels llaços socials i simbòlics en la prevenció de la violència.

Resiliència

El concepte de resiliència ha estat destacat tant per les teories postestructuralistes com d'emancipació (Aradau, van Munster 2010) i, de fet, el terme ha esdevingut una paraula de moda en els estudis de seguretat durant l'última dècada (Dunn Cavelti et al. 2015). Des d'una certa perspectiva, la resiliència es pot entendre com a reactiva, perquè deriva de fer front a experiències passades. Tot i això, la resiliència no és únicament conseqüència de desastres puntuals. Les comunitats i els ciutadans resilientes són agents proactius que no només miren d'abordar problemes passats, sinó també d'afrontar-los, descobrir i preveure les causes d'aquests problemes, i detectar on resideixen i es materialitzen aquestes inseguretats. És aquest aspecte formatiu el que demostra la capacitat preventiva de la resiliència pel que fa a la seguretat. Com han destacat els programes PVE, les comunitats resilientes són menys proclius a convertir greuges en violència, alhora que també introdueixen maneres inclusives i adaptatives per bregar amb les inseguretats.

Sostenibilitat

El 1987, la Comissió Mundial de Medi Ambient i Desenvolupament va definir la sostenibilitat com la satisfacció de les necessitats del present sense posar en perill la capacitat de les generacions futures de satisfer-ne les pròpies. Entre els molts reptes que afrontem, un futur habitable dependrà de tornar a traçar el significat de seguretat. Per tant, les pràctiques de seguretat sostenible poden definir-se com aquelles que satisfan les necessitats del present sense posar en perill el benestar del futur mitjançant impactes socials adversos, esgotament d'altres valors socials fonamentals –com confiança i legitimitat– o erosió dels principis de llibertat, degut procés o igualtat de tracte (Crawford 2017).

El canvi climàtic té conseqüències per a tots els aspectes i nivells de seguretat. Algunes de les seves manifestacions relatives a seguretat més directes són la degradació del medi ambient (com la contaminació de l'aire o la degradació de la terra) i l'escassetat de recursos, causada alhora per la degradació ambiental. Per aquest motiu, la seguretat sostenible hauria de construir també mecanismes a llarg termini per garantir la seguretat alimentària i hídrica, i per reduir el seu impacte en el medi ambient.

Mitjans sostenibles a llarg termini

Un enfocament sostenible promou un mitjà compartit i a llarg termini en l'assumpció de responsabilitat i en la gestió d'amenaques (Abbot et al. 2006). Això implica centrar-se en polítiques longitudinals en comptes de solucions reactives. Com ha expressat Simon Dalby (1999), la seguretat pot oferir alguna possible utilitat si es reinterpreta en termes de seguretat comuna i ecològicament sostenible, requerint un ordre polític i social a llarg termini que treballi per sostenir els recursos de tothom, i tenint en compte l'equitat intergeneracional a més de l'equitat intra-generacional. Per tant, com sostenen les teories alternatives de segu-

retat, la seguretat sostenible implica reconèixer i mitigar els causants de la inseguretat global, com l'exclusió social, el canvi climàtic i la militarització.⁶ Reconèixer aquestes múltiples fonts d'inseguretat és una condició prèvia per construir mitjans que garanteixin una seguretat transformativa.

De fets a processos

Tal com subratllen les teories de seguretat humana, aquesta rau en la llibertat de la necessitat (PNUD 1994). En la mateixa línia, l'enfocament emancipatori sosté que la seguretat només s'assolirà una vegada que els individus s'alliberin de l'opressió que restringeix la seva llibertat (Booth 2007). Si els individus manquen de necessitats bàsiques, la llibertat no hi té lloc. En aquestes circumstàncies, una barra de pa pot proveir més seguretat que el canó d'una pistola. L'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació defineix quatre criteris per assolir la seguretat alimentària: disponibilitat, accés, utilització i estabilitat (FAO 2006). Aquests factors posen en relleu que la gestió eficaç d'una crisi implica necessàriament la provisió completa de seguretat. Segons Booth, «la supervivència no garanteix seguretat, perquè no elimina les amenaces» (Booth 2007, 106).

Basant-se en teories postestructuralistes, la posició de la seguretat no rau en un fet concret sinó en processos i estructures. Per tant, la contribució d'aquestes teories alternatives també demostra la necessitat d'institucionalitzar aquests apunts teòrics. Les institucions creen capacitat perquè financen, articulen i consoliden pràctiques existents (Delgado et al. 2019).

6. En aquest sentit, un projecte recent del Grup de Recerca d'Oxford, l'Índex de Seguretat Sostenible (SSI, en la seva sigla en anglès) pretén establir una classificació global per mesurar els causants d'inestabilitat política (Alasdair, Watson, Scanlan 2020). Aquest índex se centra en tres causants: a) Governança deficient i marginació o perjudici contra determinats grups, que poden fer més probable el conflicte; b) Dependència excessiva de respostes militars (tant internament com externa), que poden portar a conflicte i inestabilitat perpetua; c) Canvi climàtic i escassetat de recursos, que poden agreujar els factors causals de conflicte i violència.

Reduir la petjada ecològica del sector de seguretat

El sector de seguretat contribueix directament a l'escalfament global. Tal com investiga el projecte «The Military Emissions Gap», les forces armades figuren entre els principals emissors de diòxid de carboni i consumidors de combustibles fòssils del món (Crawford 2019; CEOBS 2021). Per això, sectors de seguretat d'arreu del planeta són sovint una part del problema: contribueixen a les crisis de seguretat relatives al clima o les agreugen per mitjà de males pràctiques de governança, i de vegades s'impliquen en activitats il·legals que perjudiquen el medi ambient (Manea 2021; Brunet et al. 2021).

Com ha assenyalat l'Observatori de conflicte i Medi Ambient (CEOBS), les activitats militars tenen el potencial de danyar el medi ambient. Tot i que els exèrcits occidentals afronten una normativa ambiental interna creixent des de fa dues dècades, el fet que moltes activitats militars siguin intrínsecament insostenibles promou contínuament un rentat d'imatge verd (CEOBS 2018).

Democratització

El concepte de seguretat democràtica intenta reconciliar la tensió entre la idea que la democràcia és inseparable dels drets fonamentals (Schaffer 2015) i la deguda atenció prestada a la seguretat, tant a escala nacional com individual (Steuer 2019). Les teories alternatives de seguretat creuen que cal estendre l'autoritat de la provisió de seguretat a una audiència més gran. A més, els models de seguretat alternativa s'haurien de comprometre amb les necessitats de les persones a qui serveixen i, per tant, responsabilitzar-se. A diferència de les pràctiques de seguretat tradicionals –que tenen poca responsabilitat o traçabilitat–, els enfocaments democràtics de la seguretat posen més accent en la transparència, la protecció dels drets humans i el servei a la comunitat.

Mecanismes de supervisió i transparència

Calen mecanismes de supervisió eficaços per equilibrar els poders dels agents de l'ordre i garantir que els individus operen dins la llei; això no només portarà a la prevenció de males praxis, sinó que també contribuirà a reforçar la legitimitat de la policia o els òrgans de seguretat (Amnistia 2015). Per exemple, alguns països han desenvolupat organismes independents de queixes contra la policia (OIQP), com el Police Ombudsman d'Irlanda del Nord o l'Autoritat Independent Danesa de Queixes contra la Policia. Els OIQP són mecanismes que duen a terme una investigació eficaç de queixes contra l'ordre públic assegurant la independència dels investigadors, l'accessibilitat i la transparència. En un altre exemple, Barnes i Albrecht (2008) presenten una eina per incorporar el gènere als mecanismes de supervisió de la societat civil com una manera d'assegurar els estàndards de drets humans i reforçar el compromís de la societat civil.⁷

Protecció dels drets humans

Un model democràtic per a la seguretat també implica que els agents de l'Estat i la seguretat compleixin les seves obligacions per protegir i garantir els drets humans. En aquest sentit, un enfocament de la seguretat basat en els drets humans seria un instrument clau per convertir les normes de drets humans en orientacions i obligacions clares per als proveïdors de seguretat. A més, és fonamental per a la protecció dels drets humans aplicar no només un marc basat en ells, sinó també normes procedimentals establertes en la jurisprudència.⁸ Per tant, aquesta protecció pretén reforçar la capacitat de l'individu per reivindicar els seus drets i la

7. L'instrument de Barnes i Albrecht es pot consultar aquí: <https://www.international-alert.org/wp-content/uploads/2021/09/Gender-SSR-Civil-Society-Oversight-Tool9-EN-2008.pdf>

8. Mecanismes internacionals com la Cort Interamericana de Drets Humans (CIDH), el Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) i els òrgans de drets humans de les Nacions Unides han desenvolupat en la seva jurisprudència elements clau respecte a l'obligació de drets humans en l'àmbit de la seguretat.

capacitat de l'agent responsable d'aquests drets –el proveïdor de justícia i seguretat– per complir les seves obligacions (Piaget, Fernandez 2016).

Servei a la comunitat

La implicació de ciutadans i comunitats en els programes de seguretat és una condició prèvia per a un enfocament més democràtic de la seguretat. Les organitzacions de la societat civil tenen un paper important donant veu als interessos i inquietuds de la població i promovent reformes que responguin a les necessitats en matèria de seguretat i justícia de les persones (OECD-DAC 2007). En aquest sentit, la teoria de seguretat humana reassigna l'objecte de referència de la seguretat lluny de l'Estat i dirigida a la «gent». L'informe 2003 de la Comissió sobre Seguretat Humana,⁹ *Human Security Now*, destacava que:

- El protagonisme de la gent significa un canvi d'objecte de referència de l'Estat als éssers humans, sobretot poblacions amenaçades.
- La idea d'abordar un nucli essencial que subratlli la importància de la gent que participa en la identificació de les seves necessitats i promou l'adaptació d'agendes de seguretat humana (Gómez 2012).

Internacionalisme

Una concepció internacionalista de la seguretat es refereix a pràctiques i idees que traspassen fronteres. Aquest és un dels molts conceptes que ajuden la seguretat alternativa a mirar més enllà de l'Estat, i està vinculat amb altres àrees de base comuna com la democratització. L'internacionalisme és òbviament un element clau de la teoria internacional liberal, i fins i tot autors cabdals de teories alternatives com la seguretat emanci-

9. Copresidit per Sadako Ogata, ex-Alt Comissionat per als Refugiats, i Amartya Sen, guanyador del Premi Nobel d'economia.

patòria, com Jürgen Habermas, han esmentat la importància d'organitzacions com la UE en el foment d'idees cosmopolites (Linklater 2007). Tot i això, l'internacionalisme pot anar molt més enllà d'enfocaments occidentals o europeus, i el fet d'incorporar perspectives de la teoria verda i postcolonial ajuda a desenvolupar àrees d'acord.

Una de les idees clau és que, en lloc que els estats siguin els agents principals –fins i tot quan treballen amb institucions internacionals–, siguin agents no estatals, organitzacions comunitàries i ONG les que passin a primer pla. Això ha estat destacat per teòrics de la seguretat humana, que subratllen específicament la importància de la «societat civil global» a l'hora de desenvolupar solucions a problemes globals (Kaldor 2003). Altres autors han criticat l'internacionalisme liberal perquè ha servit per emmarcar guerres i conflictes per mitjà del llenguatge dels drets humans universals (Jabri 2007). Aquest apartat, però, destaca per què l'internacionalisme és important per abordar inquietuds de seguretat globals. Dins d'un món cada cop més interrelacionat, on les accions d'un país són capaces d'impactar en les de l'altra banda del planeta, la solidaritat internacional és necessària.

L'internacionalisme és rellevant en molts contextos com el militarisme, la crisi climàtica o els drets dels refugiats. Campanyes reeixides de coalicions de la societat civil, com la «Campanya Internacional per a la Prohibició de les Mines Antipersona», que s'ha col·locat sovint sota la bandera de la seguretat humana, demostren el poder de moviments socials coordinats internacionalment per influir en les dinàmiques de seguretat.

Més recentment, el grup activista ecologista Extinction Rebellion ha creat xarxes internacionals a més de vuitanta-tres països per tal de cridar l'atenció envers la crisi climàtica i com aquesta pot provocar inseguretats ambientals, econòmiques i sanitàries, entre d'altres (Extinction Rebellion 2021). La teoria verda se centra particularment en l'impacte global del canvi climàtic i és àmpliament acceptat que no n'hi haurà prou amb polítiques unilaterals per abordar aquest problema (Brock 2012).

Potser l'exemple més clar de la importància de l'internacionalisme és la pandèmia del coronavirus. Mentre els països del Nord global comencen a enllestir els seus programes de vacunació, costa no admetre l'extrema injustícia que afronten molts estats del Sud global que s'han quedat molt enrere a causa de la falta d'accés a les vacunes. Més enllà d'aquesta injustícia evident, aquest és un problema global perquè, mentre una gran part de la població mundial continuï sense vacunar, la possibilitat que es desenvolupin noves variants resistents a les vacunes es manté elevada.

Aquests exemples mostren com l'internacionalisme pot anar més enllà del paradigma estatal i com és un aspecte decisiu a l'hora de bastir diferents enfocaments de la seguretat. L'internacionalisme ha d'admetre la diversitat d'experiències, circumstàncies i cultures, per tal d'evitar el predomini –occidental– d'un enfocament. En vista dels problemes globals que afronta el món, un plantejament internacionalista i comú de la seguretat no només és important, sinó també essencial.

Pacifisme

La tradició realista considera necessaris els mitjans militars per garantir la seguretat (Morgenthau 1948; Gilpin 1981). Des d'aquesta perspectiva, posseir tecnologia militar més avançada o invertir més en defensa es tradueix automàticament en una seguretat més gran (Mearsheimer 2001). Ara bé, l'evolució dels estudis de seguretat i l'entorn global canviant han demostrat altres realitats. En primer lloc, fins i tot dins de l'àmbit de defensa, noves amenaces com la guerra cibernètica (Jensen 2017) o grups armats mal equipats són capaços d'amençar els exèrcits més sofisticats del món. A més, els mitjans purament militars no poden abordar reptes actuals com el canvi climàtic. Al seu torn, el supòsit que els mitjans militars mantenen la pau provoca reticències des del pacifisme (Hutchings 2018). Històricament, les relacions internacionals han girat l'esquena al

pacifisme (Jackson et al. 2020). Tot i això, l'antimilitarisme, les relacions internacionals i els estudis de seguretat comparteixen uns antecedents culturals i històrics comuns. El moviment feminista comparteix llaços històrics explícits amb el moviment pacifista i l'antimilitarista, tal com il·lustra la figura de Jane Addams (Miras Boronat 2019). La utilitat normativa d'aquests estudis desmunta aquest enfocament i subratlla que «les societats securitzades rares vegades són societats segures» (Kaldor 2016, 149). Així doncs, tant el pacifisme com les teories alternatives de seguretat fomenten la desmilitarització i l'adopció de nous mitjans i mètodes per garantir la seguretat.

Desmilitarització

La desmilitarització s'ha centrat històricament a disminuir la rellevància de l'exèrcit en els assumptes polítics i quotidians. Aquesta tradició dona lloc a dues concepcions diferents de desmilitarització. D'una banda, una concepció limitada de desmilitarització posa l'accent en la necessitat de reduir pressupostos i despeses militars, tant en personal com en armament (Brickford 2013). Normalment aquest procés té lloc a escala nacional o internacional i es preocupa per la despesa militar. Els activistes de la desmilitarització i l'antimilitarisme han observat històricament la necessitat de reduir fons de la defensa i l'exèrcit, i destinar-los a qüestions socials. D'acord amb les teories de securització, aquest plantejament confirma la voluntat de desviar l'atenció dels mitjans excepcionals per resoldre problemes. Altrament dit, la situació òptima és la resolució dels problemes polítics dins de l'esfera política.

Tot i això, una concepció més àmplia de desmilitarització ha intentat desxifrar fins a quin punt la cultura militar està integrada a les nostres societats. Es proposa no només la desmilitarització dels Estats i l'ordre internacional per mitjà del desarmament o la reducció pressupostària, sinó també la desmilitarització de la nostra cultura i experiències diàries. L'exèrcit es fa necessari perquè existeix una comprensió particular de les amenaces i la seguretat (Brickford 2013). L'intent de

desentranyar aquesta espessa xarxa d'idees reflecteix clarament les teories postestructuralistes de seguretat. Per tant, l'objectiu és desmuntar aquest «procés que produeix l'actitud i visió del món que converteix la cosa –gairebé tot– en una arma, i produeix ciutadans i soldats que veuen el món com un lloc que necessita armes» (Brickford 2013, 20). Finalment, alineada amb les teories feministes de seguretat, la desmilitarització reforça també la necessitat de generar noves formes de relacions humanes i coexistència social exemptes de conductes violentes i agressives.

Mètodes de seguretat tous

Les percepcions normatives subratllades pels estudis crítics de seguretat proposen anar més enllà de l'ús de dispositius de seguretat durs (material militar, porres, seguiment de dades, etc.). D'una banda, aquesta proposta ha portat a la revisió i reforma de mètodes policials en diferents qüestions. Per exemple, la formació contínua sobre temes diversos (salut pública, drets humans, etc.) podria fer els cossos de seguretat més sensibles a abordar riscos i desastres (Lauf, Wasseem 2020). Així, Alemanya va introduir el diàleg i aliances entre representants de la societat civil i grups de joves per evitar l'ús de la violència per part de la policia o disturbis durant les manifestacions (Porsché 2021). D'altra banda, i centrant-se en l'ampliació de la seguretat, diverses veus proposen l'adopció de mitjans noviolents i portar el paradigma de seguretat més enllà de les forces d'ordre convencionals. Això podria incloure exemples com el cas de la ciència civil per supervisar l'impacte ambiental de la guerra a zones postconflicte (Weir et al. 2019) o el desenvolupament de lleis que protegeixin més les minories en risc, com ha fet el moviment «Ciutats Refugi» (Martínez et al. 2018). Els dos exemples posen en primer pla com mesures cíviques i noviolentes poden promoure també la seguretat. Tot i això, en la seva versió més radical, diversos moviments socials han destacat la necessitat de dissoldre els cossos de seguretat convencionals. És el cas del moviment «Defund the Police» (Desfinanceu la policia). Aquest

moviment encara manca d'una configuració conceptual adient a causa de la seva irrupció recent en el debat públic arran de l'assassinat de George Floyd. En general, opta per reduir el pressupost policial i invertir aquests diners en assumptes socials (habitatge, escolarització, salut mental, etc.), o, més directament, tancar comissaries de policia i abolir la institució del servei policial.¹⁰

Justícia

En aquest informe es defineix la justícia com aquelles pràctiques que van més enllà de la justícia retributiva tradicional. Els enfocaments retributius i punitius, sobretot els que empenen la violència física o constitueixen formes d'empresonament prolongades o inhumanes, ajuden poc a proveir seguretat i construir societats millors. Els plantejaments tradicionals tampoc no aborden casos en què la inseguretat és provocada per violència estructural, delictes econòmics o dinàmiques socials negatives com la violència de gènere. Calen, doncs, enfocaments més amplis que puguin desafiar, per exemple, els llegats del colonialisme o la violència econòmica (Miller 2008). Entre ells s'inclou la justícia transformativa i restaurativa, que se centren en la cohesió comunitària, la reconciliació i el canvi econòmic i social, sovint en el context de l'economia redistributiva. Gran part de la teorització sobre les diferents formes de justícia en les relacions internacionals prové de l'àmbit de la justícia transicional, però aquestes perspectives són igualment útils aquí, sobretot pel que fa a la seguretat en contextos postconflicte.

10. Aquest moviment ja ha generat idees en diferents àmbits, com un model anticarcerari per al personal de seguretat a les presons (Jacobs et al. 2021), o la iniciativa «Doctors for Defunding Police» (Metges per desfinançar la policia) a Toronto (Doctors for Defunding Police 2021), entre moltes altres.

Justícia restaurativa

Es pot definir com un enfocament en què «les víctimes, els infractors i les comunitats afectades per una ofensa en particular es troben per buscar una manera de “restituir” o reparar el dany resultant» (Lauritsen 2009). Aquesta inclusió d'un grup més ampli de participants interpel·la altres criteris dins de la base comuna, com la resignificació d'agents i la democratització. Més concretament, té a veure amb diverses teories de seguretat alternatives, com la teoria postcolonial i la feminista. La major implicació de víctimes i comunitats està relacionada amb les teories postcoloniales de seguretat. En lloc de deixar que dominin sistemes de dret penal que deriven de normes occidentals, sobretot mitjançant el paradigma liberal de consolidació de la pau, els plantejaments de justícia restaurativa poden introduir la implicació de la comunitat i reconeixen la importància de les «pràctiques i valors comunitaris» en la construcció i el manteniment de l'ordre social (Brown, Aning 2018, 4). Això pot generar confiança i fomentar una participació més àmplia.

L'exemple més notable d'aquest enfocament fins ara són els tribunals Gacaca i el seu ús després del genocidi de Ruanda (Tiemesse 2004). L'ús de pràctiques locals es reflecteix també en els teòrics de la seguretat humana. Alhora, les teories feministes han destacat la importància de noves concepcions de justícia en el context de la seguretat, sobretot en el marc de la violència contra les dones. Per exemple, Fionnuala Ní Aoláin ha observat que pot costar d'encabir la violència contra les dones en els criteris de drets humans convencionals, o que «la violència sexual i física generalitzada contra les dones senzillament no compta» (Ní Aoláin 2009, 1061). Un plantejament restauratiu asseguraria que aquestes preocupacions fossin abordades i que les veus de les víctimes es fessin sentir. Les feministes anticarceràries també han plantejat inquietuds sobre l'ús de la justícia punitiva i el paper de l'Estat en promulgar aquesta justícia. Fomentar polítiques carceràries augmenta els poders de l'Estat i la policia, cosa que en molts casos provoca més inseguretat (Sepúlveda 2019). Aquest factor s'estudia més endavant.

Justícia transformativa

Aquest model mira de transformar les relacions econòmiques i socials i de procurar reparacions a aquells qui han estat víctimes de violència estructural, alhora que també posa l'accent en la importància de la implicació de la comunitat (Sharp 2019). En general, aquest enfocament comporta una reconfiguració fonamental de la societat per abordar desigualtats arrelades en la classe, raça, gènere i sexualitat. Es pot vincular amb la seguretat postcolonial o decolonial, concretament amb qüestions com els territoris indígenes i les reclamacions de la seva devolució. Campanyes com Land Back, que exigeix la devolució de territoris ancestrals als Estats Units, posen en relleu aquesta qüestió i demostren com la transformació sistemàtica és entesa com a necessària en alguns cercles (LANDBACK 2021). També la seguretat verda pot incorporar formes de justícia transformativa i, de fet, les crides a una justícia climàtica que impliqui la transformació a escala global són ara comunes (Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides 2019). Això es basa en la comprensió que el canvi climàtic deixarà les persones més empobrides del món en situacions d'inseguretat. Aquests plantejaments més amplis proporcionen àrees de cooperació, ja que en molts casos la injustícia econòmica es reflecteix en la injustícia de gènere, o les injustícies colonials han portat a injustícies socials. En definitiva, les noves formes de justícia són un altre àmbit perquè les teories de seguretat alternatives trobin una base comuna.

Interseccionalitat

La interseccionalitat va ser usada per primer cop per la catedràtica nord-americana Kimberlé Crenshaw (1989), i més tard es va incorporar al discurs de justícia social i feminista. En resum, la interseccionalitat és «la visió crítica que raça, classe, gènere, sexualitat, etnicitat, nació, capacitat i edat no funcionen com a entitats úniques i mútuament excloents, sinó

com a fenòmens recíprocament construïts que al seu torn determinen desigualtats socials complexes» (Hill Collins 2015, 2).

L'enfocament interseccional ha esdevingut el marc analític fonamental que ens permet parlar de problemes que sovint estan amagats i no serien visibles si ens centréssim separatament en el gènere, la raça i la classe (Crenshaw 1991). Per tal que la seguretat es procuri equitativament ha de ser interseccional. Això significa reconèixer múltiples identitats i construir enfocaments interrelacionats.

Reconèixer múltiples identitats

La interseccionalitat subratlla que les nostres identitats són múltiples i es basen en més d'un factor i, a causa d'això, els humans poden afrontar múltiples vulnerabilitats (Chadha Behera, Hinds, Tickner 2011). Tal com assenyalen Annick T.R. Wibben i Akanksha Mehta (2019), identitat i seguretat són interdependents i interactuen cada dia. En aquest sentit, els enfocaments feministes i postcolonials dels estudis sobre seguretat pregunten qui és protegit per les accions que tenen lloc en nom de la «seguretat», i qüestionen els supòsits racials i de gènere que sustenten aquest concepte (Khalid 2018). A més, els estudis de seguretat humana i feministes se centren en l'individu i les comunitats, cosa que es basa en un coneixement ampli d'aquells qui poden afrontar amenaces per a la seva vida i integritat (Miralles 2021). Concretament, el feminisme interseccional aborda les relacions de poder i la desigualtat de gènere, i la seva intersecció amb raça, classe, capacitat i orientació sexual com a factors clau per entendre les múltiples experiències d'inseguretat.

Enfocaments interrelacionats

Des de la perspectiva interseccional, les amenaces a la seguretat actuals –canvi climàtic, conflictes armats, violència de gènere, extractivisme, etc.– s'han d'abordar d'una manera interrelacionada. Això implica reconèixer com les diferents esferes s'intersequen i també com les estructures determinen vulnerabilitats. En aquest sentit, per a les teòriques

ecofeministes i molts teòrics de la seguretat verda, la natura i les dones estan amenaçades com a conseqüència dels impulsos patriarcals dins del capitalisme, que situa els diners, el creixement econòmic i el benefici per davant de les persones i del medi ambient. Tant les dones com la natura suporten els costos d'un sistema econòmic extractivista (Meer 2021).

La base comuna descrita anteriorment ha intentat desenvolupar un conjunt de punts compartits entre teories alternatives de seguretat. La proposta d'aquestes teories s'ha limitat fins ara a una interpretació més àmplia i profunda del concepte. L'intent preliminar que fa aquest informe és expandir aquestes dues característiques i desenvolupar un marc per a una base comuna.

El desenvolupament d'una agenda comuna més concreta pot representar una oportunitat, no només d'orientar el concepte de seguretat d'una manera diferent, sinó també de reformar les pràctiques de seguretat actuals. Si les teories alternatives no proporcionen vies clares per a l'aplicació de pràctiques innovadores, les inseguretats i amenaces continuaran gestionant-se d'igual manera. Per tant, les inseguretats continuaran sent un problema malgrat les crítiques dels teòrics alternatius.

L'apartat següent, però, demostra el canvi actual d'aquesta tendència. Presenta diverses pràctiques de seguretat innovadores que breguen de forma diferent amb una sèrie d'amenaces a la seguretat. Aquestes experiències alternatives assenyalen el camí a seguir i demostren que una altra interpretació de la seguretat no és només possible, sinó factible i viable.

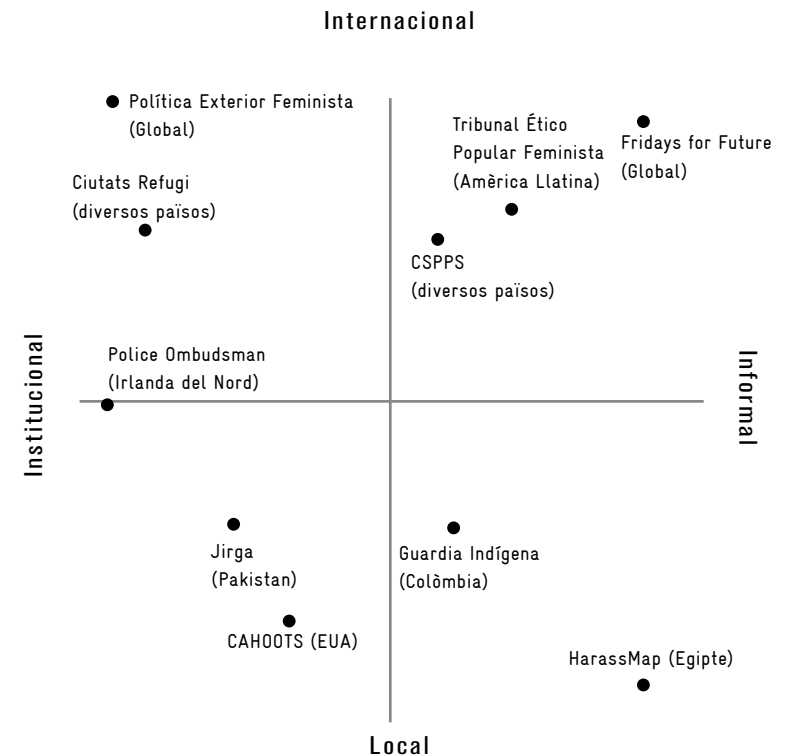
Experiències pràctiques

Aquest apartat presenta una selecció de deu casos d'estudi sobre l'aplicació de pràctiques alternatives de seguretat. Les experiències incloses s'inspiren en les àrees de base comuna identificades a l'apartat anterior. Cada cas inclou almenys un mínim de tres elements del marc compartit. Aquests elements, de fet, es poden fer servir com a instrument per a futures anàlisis d'altres casos de pràctiques alternatives de seguretat.

Identifiquem pràctiques i establim ponts entre el que poden ser experiències molt diferents. A més, els casos exploren no només diferents formats i geografies de seguretat, sinó també les seves múltiples dimensions: mediambiental, emocional, espacial, etc.

També els classifiquem utilitzant una tipologia que es representa al gràfic següent. Això situa els casos dins d'un marc, que va d'internacional a local i d'institucional a informal. «Internacional» es refereix a pràctiques que operen a múltiples Estats, o a escala global, mentre que les pràctiques «locals» són les que tenen lloc dins de comunitats o a ciutats o pobles concrets. Les pràctiques «institucionals» fan referència a les que estan integrades en els marcs de seguretat de l'Estat, o hi tenen vincles estrets. Les pràctiques «informals», en canvi, són les que tenen lloc de manera independent de la influència de l'Estat, parcialment o totalment, i sovint són de naturalesa ascendent.

Cada cas es descriu de la manera següent. Se'n destaca la ubicació, seguida d'una breu referència a la tipologia. Després s'exposen els punts del marc comú que desenvolupa, a més d'una explicació del cas i la seva aplicació.

Taula 2. Marc de casos pràctics

Ciutats Refugi

Ubicació

Ciutats dels Estats Units, el Canadà, el Regne Unit i Europa.

Tipologia

Política formal i d'àmbit local, que té també abast i influència internacional. S'ha reproduït a nombroses ciutats i es podria estendre a moltes més.

Marc comú

Les Ciutats Refugi es basen en enfocaments normatius. En la seva resistència a la criminalització dels immigrants, també representen una interpretació diferent de la justícia. A més, introdueixen nous agents a les pràctiques de seguretat, tant per mitjà de la seva funció local en oposició amb el govern nacional, com de les associacions entre ciutats arreu del planeta.

Descripció

Amb l'objectiu de fer front a polítiques nacionals cada cop més restrictives i exclusives, algunes ciutats han respost oferint polítiques d'àmbit local que protegeixen els immigrants en situació irregular, qüestionant i desafiant l'estat actual de la gestió de la migració (Garcés-Mascareñas, Eitel 2019). El terme pot induir a engany i no existeix cap definició jurídica de ciutat refugi, però generalment s'entén com una ciutat que impedeix a la policia detenir immigrants indocumentats que no han comès cap delictes greus. Aquests municipis adopten polítiques de no-cooperació o confidencialitat per a residents indocumentats (Villazor 2009). En el cas dels Estats Units, el dret d'asil prohibeix denunciar la situació migratòria dels individus a Immigration and Customs Enforcement (ICE), llevat que aquests individus hagin estat detinguts per haver comès un de-

licte greu. La primera ciutat refugi va ser San Francisco, a mitjan dècada de 1980, seguida per diverses localitats dels Estats Units, el Canadà, el Regne Unit i Europa continental. Si bé les ciutats refugi són polítiques d'àmbit local, les xarxes de ciutats estan exercint papers més importants en la seva governança (Garcés-Mascareñas, Eitel 2019). Alguns exemples d'aquestes xarxes són la Coalició Europea de Ciutats contra el Racisme (ECCAR) i iniciatives com les Welcome Cities o Solidarity Cities dins la xarxa Eurocities. A més, un estudi de dades sobre delinqüència de l'FBI efectuat per Tom Wong (2017), catedràtic de Ciència Política a la Universitat de Califòrnia de San Diego, mostra que la delinqüència és estadísticament inferior als comtats d'asil comparada amb els comtats que no ho són. D'altra banda, l'economia és més forta als comtats d'asil: ingressos familiars mitjans més alts, menys pobresa, taxes d'atur més baixes i taxes més altes de població ocupada (Wong 2017).

Civil Society Platform for Peacebuilding and Statebuilding (CSPPS)

Ubicació

Global.

Tipologia

Organització internacional que treballa tant en l'àmbit institucional com en el local per tal d'amplificar les veus dels grups de la societat civil en marcs institucionals de consolidació de la pau.

Base comuna

Incorpora molts elements de la base comuna, entre els quals: el compromís amb una consolidació de la pau sostenible, un enfocament internacional en la seva tasca transfronterera, interseccionalitat per mitjà del seu objectiu d'igualtat de gènere, i atenció a la democratització mitjançant la implicació d'una diversitat més gran d'agents de base. A més, fomenta la prevenció com a reacció complementària posant l'accent en la resiliència, al mateix temps que el seu lobbisme, per una major implicació de la societat civil, representa un aprofundiment d'estructures.

Descripció

Civil Society Platform for Peacebuilding and Statebuilding (CSPPS) és una coalició internacional que uneix els agents de la societat civil per tal d'estimular la seva inclusió en pràctiques de consolidació de la pau i per influir en l'elaboració de polítiques. Funciona a regions com Àfrica, Àsia, Europa i Amèrica del Nord. Incorpora perspectives de desenvolupament i sostenibilitat, i sovint fa referència als Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i l'Agenda 2030. Posa especial èmfasi en l'Objectiu 16 (Pau, justícia i institucions sòlides), però també reconeix la

necessitat d'un enfocament interseccional que incorpori altres objectius per assegurar avenços en igualtat de gènere i protecció mediambiental. En particular, la CSPPS ha defensat un enfocament democràtic i més inclusiu de la consolidació de la pau i la seguretat que els plantejaments descendents convencionals. Ha reclamat la inclusió d'una diversitat d'agents més enllà de la societat civil, entre els quals «mitjans de comunicació, el sector privat i líders religiosos» (Kabasubabo, Van Sluijs 2018, 124).

Tot i que és una organització centrada en la importància de les perspectives locals sobre la consolidació de la pau, una de les seves àrees de treball fonamentals és el lobbisme. Treballa predominantment amb l'International Dialogue on Peacebuilding and Statebuilding (IDPS), entre altres organitzacions, i aquest plantejament demostra com els nous enfocaments alternatius de la seguretat poden influir en estructures tradicionals existents i posar sobre la taula noves perspectives. Això va lligat a la seva feina d'amplificar les veus i la tasca de les organitzacions de la societat civil que tracten situacions d'inseguretat. Per tal de permetre que les organitzacions de la societat civil en aquests països es desenvolupin, la CSPPS fomenta vincles entre experts, formadors o Estats del Nord global, i aquests grups de la societat civil sobre el terreny. Això pot donar accés a finançament i experiència i permetre que s'estenguin.

Crisis Assistance Helping Out On The Streets (CAHOOTS)

Ubicació

Eugene (Oregon, Estats Units).

Tipologia

Pràctica institucional i local que amplia la concepció clàssica de proveïdors de seguretat.

Base comuna

CAHOOTS defensa un discurs basat en valors sobre la provisió de seguretat que se centra al voltant de l'individu. Per tal com aborda qüestions com la salut mental, la seva prioritat principal és el benestar individual. A més, considera els professionals de l'àrea social i de la salut com a agents de seguretat. Per tant, amplia els agents en els discursos de seguretat. Com que el seu principal recurs no és l'ús de mitjans violents, CAHOOTS engloba també noves formes de justícia i una consideració estructural de les inseguretats.

Descripció

Creada per la White Bird Clinic, CAHOOTS és una alternativa a la policia que funciona des de fa més de trenta anys (CNN 2020). Consisteix en equips d'intervenció formats per un professional de la medicina i un orientador en crisis (White Bird Clinic 2020). El seu objectiu no és substituir sinó complementar la policia, o proveir un servei diferent davant de casos no violents o no potencialment mortals. El seu sistema està connectat a trucades d'emergència i, depenent de la naturalesa de l'amenaça, poden fer-se càrrec de la situació en lloc de la policia (Elinson 2018). S'autodefineixen com un servei social mòbil en comptes d'un òrgan de seguretat (CAHOOTS 2021). En col·laboració amb l'autoritat municipal, que ho finança, les seves tasques van des de l'abordatge de casos d'abús

d'estupefaents, crisis d'habitatge, violència domèstica, o prevenció i intervenció en suïcidis, a ajudar les persones sense sostre. Estan autoritzats a estabilitzar situacions mèdiques urgents, ajudar i assessorar en situacions conflictives, i traslladar persones implicades a comissaries de policia, centres de salut o serveis socials. Des d'aquesta perspectiva, CAHOOTS no només proveeix una resposta basada en valors sinó que, a més, professionalitza un nou cos de seguretat i és més eficient (Elinson 2018). Dona millors respostes perquè adapta el seu servei a les necessitats de l'individu. En la mesura en què l'emergència requereixi l'ajuda des d'un enfocament social o la intervenció de professionals de la salut, els metges i els treballadors socials satisfaran millor la demanda. A més a més, el seu pressupost és mínim en comparació amb el de la policia d'Eugene (Elinson 2018). Finalment, la reeixida aplicació d'aquest programa ha propiciat la seva reproducció a diferents ciutats dels Estats Units. Per exemple, ara hi ha un programa pilot a Portland (Townley et al. 2021).

Fridays for Future

Ubicació

Global.

Tipologia

Organització internacional i informal, liderada per joves, que organitza vagues escolars arreu del món per exigir l'actuació i responsabilitat dels governs sobre la crisi climàtica.

Marc comú

Fridays for Future (FFF) ajunta internacionalisme –mitjançant la seva acció coordinada arreu del món–, sostenibilitat –mitjançant la seva reivindicació principal d'un clima habitable per a les generacions futures– i un enfocament interseccional –mitjançant la seva reivindicació de justícia climàtica, sobretot per als Pobles i Àrees Més Afectats (MAPA, en les seves sigles en anglès)–. El seu plantejament noviolent també incorpora desmilitarització i pacifisme.

Descripció

Fridays for Future és un moviment independent de vaga pel clima global que es va fundar l'agost del 2018, quan Greta Thunberg va prometre que faria vaga davant del parlament cada divendres fins que les polítiques del Govern suec estiguessin alineades amb l'Acord de París. A la vaga aviat s'hi van sumar d'altres, cosa que va animar milers d'estudiants d'arreu del món a protestar sota el hashtag #FridaysForFuture.

El moviment insta els governs a prendre mesures radicals contra el canvi climàtic. Les reivindicacions de FFF són:

- Mantenir l'augment de la temperatura global per sota d'1,5 °C en comparació amb els nivells preindustrials.

- Assegurar la justícia i equitat climàtica.
- Fer cas de la millor ciència disponible en l'actualitat.

Tal com destaca Marquard (2020), els activistes de FFF exigeixen l'aplicació de l'Acord de París, però també vinculen les seves reivindicacions a canvis més radicals a la societat, desafiant les relacions de poder establertes i exigint un canvi de conducta.

FFF ha destacat que altres crisis socioeconòmiques com el racisme, el sexisme, el capacitisme i la desigualtat de classe augmenten la crisi climàtica, i viceversa (FFF 2021). La crisi climàtica afecta de manera desproporcionada les persones d'arreu del món. Les MAPA estan experimentant els pitjors efectes de la crisi climàtica i són incapaces d'adaptar-s'hi. Per aquestes raons, FFF crida a la col·laboració amb altres moviments i exigeix una justícia climàtica interseccional. Estretament lligat a FFF, un altre moviment climàtic «nou», Extinction Rebellion (XR), també coordina protestes massives perquè es prenguin mesures contra la crisi climàtica. XR és un moviment descentralitzat, internacional i políticament no partidista, fundat l'octubre del 2018. Des d'aleshores ha participat en diverses formes de desobediència civil i acció directa noviolenta per convèncer els governs perquè actuïn amb justícia contra l'emergència climàtica i ecològica. Les exigències d'XR són:

- Dir la veritat: els governs han de declarar una emergència climàtica i ecològica.
- Actuar ara: els governs han d'actuar ara mateix per reduir els gasos amb efecte d'hivernacle i per aturar la pèrdua de biodiversitat.
- Anar més enllà de la política: els governs han de crear una assemblea de ciutadans per la justícia climàtica i ecològica i regir-se per les seves decisions (XR 2021).

Guardia Indígena

Ubicació

Valle del Cauca (Colòmbia).

Tipologia

Organització indígena local que té enfocaments formals i institucionalitzats envers l'autodefensa, la justícia, l'aplicació de la llei i la protecció del medi ambient.

Marc comú

La creació de grups de defensa no estatals representa una reassignació d'agents, mentre que la seva promoció d'implicació comunitària d'homes, dones i, fins i tot, infants indígenes demostra una concepció àmplia de la democratització. La seva tasca de protecció del medi ambient també té a veure amb la sostenibilitat. Això, juntament amb la incorporació de valors indígenes, reflecteix un plantejament normatiu.

Descripció

Activa des del 2001 (Chaves et al. 2020), la Guardia Indígena és una organització que compleix predominantment una funció d'autodefensa en el conflicte armat a Colòmbia, però també proveeix una forma alternativa d'aplicació de la llei i la justícia. Té els seus orígens en les comunitats indígenes, la noviolència i les pràctiques pacífiques (Comisión de la Verdad 2020). Els guàrdies van desarmats, i confien en l'acceptació i cohesió social per fer complir les normes comunitàries i la llei. Tenen una estructura de control descentralitzada, la qual permet l'autonomia local (Chaves et al. 2020).

Durant la pandèmia del coronavirus, la Guardia Indígena va establir punts de control administrats per voluntaris per tal de supervisar l'accés

a les zones que controlava, amb la finalitat de restringir la propagació del virus (Quintero Díaz 2021). Més tard això es va adaptar a una estratègia comunitària més àmplia, en la qual van repartir menjar i medicaments per tot el territori. En altres parts de Colòmbia han sorgit branques de la Guardia Indígena. Per exemple, a l'Amazònia colombiana ha aparegut una «guàrdia mediambiental», que se centra a protegir el medi ambient i la biodiversitat natural a falta d'una presència estatal significativa (Badia i Dalmases, Albarenga 2020).

Cap pràctica de seguretat alternativa no és perfecta, i alguna vegada Guardia Indígena s'ha comportat d'una manera menys progressista i més reaccionària. Tot i la seva adhesió general a pràctiques noviolentes, després de l'assassinat de dos guàrdies per part de les FARC (Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia), dos menors que treballaven amb les FARC van ser condemnats al càstig corporal de vint fuetades (Chaves et al. 2020). En el mateix succés, els dos rebels directament responsables van ser condemnats a seixanta i quaranta anys de presó, respectivament, cosa que dista molt d'un plantejament restauratiu de la justícia. Tot i això, en general, la Guardia Indígena és un excel·lent exemple d'un enfocament ascendent de la seguretat i la justícia comunitàries.

HarassMap

Ubicació

El Caire (Egipte).

Tipologia

Pràctica informal i local que implica un plantejament participatiu, amb potencial de rèplica.

Marc comú

HarassMap posa en primer pla la necessitat d'explicar la distribució irregular d'inseguretats. Per tant, s'alinea amb discursos feministes i interseccionals. La seva concepció basada en la comunitat reforça també la responsabilitat dels individus en la provisió de seguretat (discursos basats en valors) i eixampla la definició dels agents implicats en assumptes de seguretat (ampliar els agents).

Descripció

HarassMap és una iniciativa creada per quatre dones, dues de les quals van treballar al Centre Egipci per a les Dones en col·laboració amb un equip multidisciplinari (Grove 2015). Intenta indicar en un mapa del Caire les inseguretats de gènere respecte a casos d'assetjament sexual (HarassMap 2021). Té treballadors contractats a temps complet, però la immensa majoria de participants provenen d'una reserva de 1.400 voluntaris (Abdelmonem, Galán 2017). Per tant, el seu plantejament participatiu reforça també les pràctiques d'empoderament comunitari. Les usuàries poden introduir informació sobre l'assetjament que han patit (tipus d'agressió, lloc, dades demogràfiques, etc.). Llavors, els voluntaris de HarassMap comproven la informació subministrada per les usuàries i la introdueixen en el mapa amb diferents filtres. Al seu torn, si algunes

zones estan cobertes de múltiples denúncies i esdevenen punts negres, HarassMap dirigeix campanyes en aquells llocs (Grove 2015). El seu mecanisme de col·laboració voluntària presenta avantatges tant en l'àmbit individual com en el social (Young 2014). D'una banda, la plataforma permet a les dones identificar aquests casos anònimament, cosa que els facilita superar possibles barreres socials de la denúncia d'aquests incidents (Campbell 2019). A més, salva les desigualtats de gènere estructurals que poden estar integrades en les forces de seguretat i de justícia perquè els individus denunciïn els seus casos sense necessitat d'interactuar amb autoritats de l'Estat (Young 2014). D'altra banda, també aporta avantatges a la comunitat. En primer lloc, posa en qüestió idees errònies sobre on tenen lloc les agressions sexuals (Young 2014). Segon, anima la comunitat a lluitar contra l'acceptabilitat social d'aquestes conductes (Abdelmonem, Galán 2017). Tot i això, alguns experts hi han assenyalat limitacions (Grove 2015). Per exemple, aquestes plataformes s'arrisquen a despersonalitzar els qui hi ha darrere de les agressions, i no es completen amb un enfocament centrat en les víctimes (Grove 2015).

Just Peace Initiatives (Jirga)

Ubicació

Pakistan.

Tipologia

Enfocament que enllaça formes de justícia locals i institucionals, treballant amb una estructura comunitària tradicional per tal de mantenir la legitimitat, però també per introduir la justícia restaurativa a les comunitats.

Marc comú

Jirga ajunta democratització –per mitjà de la seva àmplia implicació de comunitats–, ampliació d’agents –per mitjà de la introducció d’una estructura de justícia tradicional– i justícia restaurativa –per mitjà del seu enfocament comunitari reconciliador.

Descripció

Jirga és una forma de justícia tradicional utilitzada al Pakistan i en parts de l’Afganistan, que es pot definir com «una assemblea d’ancians convocada per un intermediari per escoltar greuges entre parts litigants i arribar a decisions per consens» (CAMP, Safeworld 2012, 1). Jirga ha estat molt criticada a causa de les seves estructures marcadament patriarcals i un tracte agreujant cap a dones i nenes, juntament amb la seva capacitat per dictar sentències de pena capital (Mahmood 2018). També hi ha inquietuds en el sentit que no representa adequadament els grups minoritaris (CAMP, Saferworld 2012, 14). Ara bé, un projecte conjunt entre Just Peace Initiatives (JPI), un grup local de la societat civil, i aquestes estructures de justícia tradicional ha permès el desenvolupament d’un enfocament més inclusiu. Aquesta organització considera que Jirga fa un

paper important complementant un sistema de justícia estatal deficient i, per tant, proveint una resolució allà on altrament no n’hi hauria. JPI ha treballat per «construir un pont entre la justícia estatal i els sistemes de justícia tribal» (Gohar 2016, 71). Per fer-ho, JPI ha introduït plantejaments de justícia restaurativa a Jirga, en un intent de desenvolupar més la funció clau que aquests tribunals tradicionals tenen pel fet de promoure la reconciliació al si de les comunitats (Shahab Ahmed 2010). Aquest enfocament ha millorat la legitimitat dels agents i les lleis estatals. Jirga ha començat a treballar amb la policia, i ara moltes reunions tenen lloc dins de comissaries. Encara més important, aquest plantejament conjunt ha assegurat la implicació femenina i ha format tres-centes dones, alhora que garanteix la participació d’un mínim de tres dones en cada reunió de reconciliació (Gohar 2016, 72). Això ajuda a alleujar algunes de les inquietuds més serioses al voltant de Jirga. També ha tingut un paper en la consolidació de la pau i la seguretat més enllà d’aquest exemple concret, i Jan Alam ha assenyalat l’efecte positiu que pot tenir en el desenvolupament millorant les relacions Estat-comunitat (Alam 2021). Jirga, representant els drets de les minories i les dones, pot ser una eina potent per procurar justícia restaurativa i consolidació de la pau amb un grau elevat d’acceptació comunitària.

Police Ombudsman for Northern Ireland

Ubicació

Irlanda del Nord.

Tipologia

Pràctica formal i nacional que implica un enfocament democràtic i basat en els drets humans, amb potencial de rèplica.

Marc comú

El Police Ombudsman for Northern Island introdueix la importància del control democràtic i la influència de la comunitat sobre la policia. El seu paper com a òrgan de supervisió també destaca la importància de la prevenció, a més de la reacció, identificant problemes abans que esdevinguin insuperables. Com que adopta un enfocament més a llarg termini envers la seguretat, per mitjà de la implicació de la comunitat, representa també una interpretació sostenible.

Descripció

El Police Ombudsman for Northern Island es va instaurar el 2000 després dels informes de Hayes* (1997) i Patten (1999), que recalaven la necessitat d'un mecanisme independent per supervisar la policia. Concretament, l'informe de Patten fixava tres objectius normatius per a la policia:

- S'ha d'ajustar en totes les seves accions a les normes internacionals de drets humans.
- Ha de ser responsable davant d'auditors experts i ben organitzats respecte a la seva eficàcia en l'aplicació de la llei i la seva conducta individual.

- I ha de “vigilar amb la comunitat”, la qual cosa significa que allò que faci ha de ser guiat per les necessitats públiques expressades en múltiples fòrums, dut a terme cooperativament amb el públic i subratllant solucions a llarg termini als problemes de seguretat pública (Bayley 2008).

La Police Act 1998 va fixar la funció i els poders del nou Police Ombudsman, i, al cap d'uns quants mesos de preparació, el 6 de novembre de 2000 es va declarar oberta l'oficina (PONI 2021). La missió de l'oficina és proveir un sistema de queixes contra la policia efectiu, eficient i responsable que sigui independent i imparcial. Els principals objectius de l'oficina són generar confiança, millorar la vigilància policial dins de la comunitat i afrontar el passat (PONI 2020).

Totes les investigacions de queixes contra la policia a Irlanda del Nord són assumides per aquest òrgan. L'oficina s'ocupa cada any de milers de queixes contra els serveis policials i, per aquesta raó, adopta un rol únic per fer recomanacions regulars de canvis en el manteniment de l'ordre públic i la política de seguretat (PONI 2000).

* El Dr. Maurice Hayes, un alt funcionari, va ser designat el novembre del 1995 per examinar el sistema de queixes contra la policia i oferir propostes per a un sistema nou que pogués guanyar-se la confiança de la població d'Irlanda del Nord i de la mateixa policia. Després de consultar-ho àmpliament amb membres del públic, polítics, la policia i organitzacions policials, el Dr. Hayes va dir que la clau per a l'èxit de la nova oficina seria la seva independència (Police Ombudsman 2021).

Política exterior feminista

Ubicació

Global.

Tipologia

Enfocament institucional i nacional posat en pràctica per alguns estats, que se centra a introduir una perspectiva de gènere i interseccional envers la política exterior. El debat més ampli i els canvis que han acompanyat la política exterior feminista han tingut també repercussió internacional.

Marc comú

Incorpora elements com la democratització, mitjançant el desig d'incloure millor el 50 % de la societat que sovint està insuficientment representat en la política. D'altra banda, incorpora discursos basats en valors per mitjà de les seves inquietuds ètiques i normatives, juntament amb una ressignificació d'agents i estructures, a mesura que eixampla el ventall d'agents participants. Alguns plantejaments són també interseccionals, i molts s'inspiren en la desmilitarització com a instrument essencial de política.

Descripció

L'atenció a la política exterior feminista va començar en gran part amb la introducció de l'Agenda de Dones, Pau i Seguretat a les Nacions Unides l'any 2000, després de la Resolució 1325 del Consell de Seguretat. Aquesta resolució destacava la necessitat d'una «representació més gran de les dones» en els processos de resolució de conflictes, juntament amb la crida a adoptar una «perspectiva de gènere» en les negociacions de pau, entre altres recomanacions (UNSCR 1325 2000, 2-3). Aquesta aten-

ció a una perspectiva de gènere a escala internacional ha tingut una incidència més àmplia. Posteriorment, alguns estats han començat a adoptar polítiques exteriors feministes, com Suècia, el Canadà i Noruega (Aggestam et al. 2019). Suècia, per exemple, ha desenvolupat un Pla d'Acció Nacional per a l'aplicació d'una política exterior feminista, d'acord amb l'Agenda. Aquesta política subratlla diversos instruments per a la política exterior, com la importància de la «Representació, Drets i Redistribució» (Aggestam, Bergman-Rosamund 2016, 325). També fa referència a la importància d'una «perspectiva interseccional» (Pla d'Acció Nacional de Suècia 2016, 9). Aquest enfocament també s'ha adoptat més enllà dels estats, amb organitzacions de la societat civil com el Center for Feminist Foreign Policy (CFFP) defensant una influència més gran d'activistes feministes sobre la política exterior. El seu plantejament també inclou elements clars d'interseccionalitat, ja que incorporen coneixement crític feminista per tal d'explicar la incidència de la classe i la raça. Hi ha la inquietud que una política exterior feminista pugui ser contradictòria, sobretot perquè pot implicar concessions a les estructures patriarcales existents (Aggestam, Bergmand-Rosamund 2016, 329). Tot i això, els efectes tangibles provocats per una major atenció de les perspectives basades en el gènere a la política exterior fan d'aquest un exemple valuós

Tribunal Ético Popular Feminista

Ubicació

Uruguai, Argentina i Paraguai.

Tipologia

Tribunal feminista regional que té enfocaments informals i basats en la comunitat envers noves formes de justícia.

Marc comú

El Tribunal Ético Popular Feminista correspon a una nova forma de justícia feminista, restaurativa i transformativa. Per tant, proposa una ressignificació de les estructures judicials. El seu plantejament interrelacionat de múltiples formes de discriminació i violència(es) estructural(s) demostra una àmplia concepció de la interseccionalitat. La seva feina a diversos països i fronteres també correspon a límits i cossos de seguretat.

Descripció

El juny del 2018, el Tribunal Ético Popular Feminista es va reunir a Buenos Aires, Argentina. El tribunal va dictar una sentència, que era la conclusió del primer cicle del Judici de la Justícia Patriarcal, iniciat l'octubre del 1917 a Chaco, Argentina, en el marc de la 32a Assemblea Nacional de Dones. Durant aquests vuit mesos es van celebrar catorze audiències –a diferents ciutats d'Amèrica Llatina– on es van exposar seixanta-vuit casos emblemàtics que presentaven delictes legitimats per la justícia patriarcal i comesos a la llum d'estructures de poder sexistes, racistes i classistes. Les audiències van tenir lloc en espais públics i van representar «una forma de trobada política pedagògica en la qual ens podíem escoltar, tocar i acompanyar les unes a les altres, i pensar juntes com defensar-nos contra la violència múltiple del patriarcat colonial

i capitalista, diàlegs oberts per imaginar i pensar un camí cap a una justícia feminista, antiracista, indígena, basada en la comunitat i popular» (Sentència del Tribunal Ético Popular Feminista 2018). Escoltant i valorant les paraules d'aquelles que eren maltractades, invisibilitzades o revictimitzades als tribunals convencionals, era possible entendre les situacions patides per dones individuals des d'un punt de vista col·lectiu (Gastiazoro, Sgró Ruata, Bonavita 2021). El Tribunal va destacar els diferents mecanismes d'exclusió i discriminació del sistema judicial convencional: la impossibilitat d'accedir a la justícia per a grups vulnerables de dones; la falta d'investigació relativa a la violència de gènere; l'encobriment de femicidis polítics (com els assassinats de Berta Cáceres, Sakine Cansiz i Macarena Valdez), o la criminalització de la interrupció voluntària de l'embaràs. El Tribunal i les audiències no només van jutjar les actuacions i omissions de la justícia institucional, sinó que també van abordar la construcció d'espais alternatius de cura, autocura i autodefensa per a dones, lesbianes i persones trans (Parodi 2018). La sentència conclou amb una crida a augmentar els tribunals feministes i obrir així un camí cap a la construcció de formes de justícia alternatives que vagin més enllà de les dinàmiques de càstig (Sentència del Tribunal Ético Popular Feminista 2018; Gastiazoro, Sgró, Bonavita 2021).

Conclusió

Aquest informe ha aprofitat percepcions tant teòriques com pràctiques sobre enfocaments alternatius de seguretat. Ha començat presentant una breu visió de conjunt de les diferents teories que ofereixen alternatives a concepcions de seguretat centrades en l'Estat, militaritzades i convencionals. Després, inspirant-se en aquestes teories i en els diferents agents, pràctiques i idees que introdueixen, s'han desenvolupat deu categories que poden conformar l'àrea d'acord entre aquestes teories alternatives, o la base comuna. Finalment, s'han utilitzat aquestes categories per tal d'identificar casos pràctics que representen l'aplicació real de seguretat alternativa.

La contribució principal d'aquest informe és el desenvolupament d'un marc comú. Mentre que altres informes han analitzat les teories alternatives pels seus propis mèrits, hi ha hagut pocs intents (C.A.S.E. 2006; Shepherd 2013; Peoples, Vaughan-Williams 2020; Tickner 2020) d'esforç per ajuntar el que uneix aquests enfocaments. Aquest informe identifica clarament punts d'acord i, si bé poden quedar punts de dissensió, ajuda a promoure un model més col·laboratiu per als plantejaments alternatius de la seguretat.

Si bé l'apartat sobre la base compartida s'alimenta principalment de la teoria, en realitat teoria i pràctica estan interrelacionades i co-constituïdes. La teoria sola no pot fonamentar la pràctica, i la pràctica pot aprofitar sovint les aportacions de la teoria. Així doncs, el marc d'acord no s'hauria de veure de manera aïllada, sinó com quelcom que canvia i es desenvolupa a mesura que ho fan la teoria i la pràctica. De fet, el debat d'aquest informe s'ha de considerar com els primers passos en el camí per crear una comprensió més integral d'allò que constitueix el mínim comú.

Els casos d'estudi incorporen context pràctic a les aportacions teòriques desenvolupades a l'apartat sobre la base comuna. Van des de pràctiques internacionals i institucionalitzades, com l'aplicació de la política exterior feminista, a pràctiques locals i informals, com HarassMap. Són també geogràficament diverses, amb la presència de casos dels Estats Units, Amèrica Llatina, Àfrica, Àsia i Europa. Aquesta diversitat, tant de tipologia com geogràfica, proveeix una sèrie d'exemples en què basar-se, tant per a professionals teòrics com de terreny, i proporciona un punt de referència per a l'examen d'aplicacions alternatives pràctiques de seguretat semblants. Tot i això, malgrat la diversitat geogràfica i els intents per introduir el Sud global a una conversa tan sovint dominada pel Nord global, queda encara molta feina per fer la seguretat més inclusiva per a tothom.

Per damunt de tot, aquest informe ha destacat la importància de la col·laboració i les àrees d'acord entre les diferents teories alternatives de seguretat, i, fent-ho, ha començat a oferir un marc tant teòric com pràctic per al futur. Aquesta atenció a la pràctica pot ser assenyalada per alguns teòrics més crítics, sobretot dins del debat de la resolució de problemes enfront de la teoria crítica, o pels orígens centrats en Occident d'algunes teories alternatives per part de la perspectiva postcolonial (Chadha Behera, Hinds, Tickner 2022). Tot i això, l'objectiu principal d'aquest informe és salvar aquestes bretxes i, per tant, considera benvingut i necessari un major diàleg i col·laboració entre teòrics crítics i enfocaments pràctics. El canvi es pot assolir més fàcilment quan diferents parts busquen un territori comú, i això és el que aquest informe s'ha proposat subratllar i fomentar.

Bibliografia¹

ABBOUD, Samer; DAHI, Omar S.; HAZBUN, Waleed; SUNDAY GROVE, Nicole; PISON, Coraline; MOUAWAD, Jamil; HERMEZ, Sami. «Towards a Beirut School of critical security studies». A: *Critical Studies on Security*, 6 (3), 2018, p. 273-295.

ABDELMONEM, Angie i GALÁN, Susana. «Action-Oriented Responses to Sexual Harassment in Egypt: The Cases of HarassMap and WenDo». A: *Journal of Middle East Women's Studies*, 13 (1), 2018, p. 154-167.

ADAMSON, Fiona B. «Pushing the Boundaries: Can We “Decolonize” Security Studies?». A: *Journal of Global Security Studies*, 5 (1), 2000, p. 129-135.

AGGESTAM, Karin i BERGMAN-ROSAMOND, Annika. «Swedish Feminist Foreign Policy in the Making: Ethics, Politics, and Gender». A: *Ethics & International Affairs*, 30 (3), 2018, p. 323-334.

———. «Theorising Feminist Foreign Policy». A: *International Relations*, 33 (1), 2019, p. 23-39.

AHARONI, Sarai B.; SA'AR, Amalia; LEWIN, Alisa C. «Security as care: communitarianism, social reproduction and gender in southern Israel». A: *Feminist Theory*, 0 (0), 2021, p. 1-23.

ALAM, Jan. «Jirga System and Its Role in Peacebuilding and Development in Pakistan's Terrorism-Affected Pashtun “Tribal” Districts». A: *Journal of Peacebuilding & Development*, 16 (3), 2021, p. 352-365.

ALTUNKAYA, Emirhan. «Revisiting the Environmental Security Concept: Climate Change as a Security Issue». A: *International Journal of Politics and Security*, 3 (2), 2021, p. 48-81.

AMICELLE, Anthony; ARADAU, Claudia; JEANDESBOZ, Julien. «Questioning security devices: Performativity, resistance, politics». A: *Security Dialogue*, 46 (4), 2015, p. 293-306.

Amnesty International, Dutch Section. «Police Oversight. Police and Human Rights Programme». *Short paper series 2*, 2015.

ARADAU, Claudia «The promise of security: resilience, surprise and epistemic politics». A: *Resilience: International Policies, Practices, and Discourses*, 2 (2), 2014, p. 73-87.

ARADAU, Claudia i BLANKE, Tobias. «The (Big) Data-security assemblage: Knowledge and critique». A: *Big Data & Society*, 2 (2), 2015, p. 1-12.

ARADAU, Claudia i VAN MUNSTER, Reus. Post-structuralism, continental philosophy and the remaking of security studies. A: Dunn Cavelt, Myriam; Mauer, Victor. *The Routledge Handbook of Security Studies* (73-83). Londres: Routledge, 2010.

AXSTER, Sabrina; DANEWID, Ida; GOLDSTEIN, Asher; MAHMOUDI, Matt; BURAK, Cemal; WILCOX, Lauren. «Colonial Lives in the Carceral Archipelago: Rethinking the Neoliberal Security State». A: *International Political Sociology*, 15, 2021, p. 415-439.

BADIA I DALMASES, Francesc; ALBARENGA, Pablo. «José Gregorio: o preservamos la selva amazónica o tomara venganza». A: *El País*, 27 d'agost de 2020. https://elpais.com/elpais/2020/08/24/planeta_futuro/1598275570_625662.html.

BALZACQ, Thierry. «The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context». A: *European Journal of International Relations*, 11 (2), 2005, p. 171-201.

———. *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*. Londres: Routledge, 2010.

———. «The “Essence” of securitization: Theory, ideal type, and a sociological science of security». A: *International Relations*, 29 (1), 2015, p. 103-113.

———. «Securitization Theory: Past, Present, and Future». A: *Polity*, 51 (2), 2019, p. 331-348.

BARKAWI, Tarak i LAFFEY, Mark. «The postcolonial moment in security studies». A: *Review of International Studies*, 32, 2006, p. 329-352.

BARNES, Karen i ALBRECHT, Peter. Civil Society Oversight of the Security Sector and Gender. *Geneve Center for Security Sector Governance*. 2008. <https://www.international-alert.org/wp-content/uploads/2021/09/Gender-SSR-Civil-Society-Oversight-Tool9-EN-2008.pdf>.

BASARAN, Tugba; BIGO, Didier; GUITTET, Emmanuel-Pierre; WALKER, Rob B. J. *International Political Sociology: Transversal lines*. Londres: Routledge, 2017.

¹ Totes les URL d'aquesta bibliografia han estat validades a octubre de 2021.

- BAYLEY, D. H. «Post-conflict police reform: is Northern Ireland a model?». A: *Policing*, 2 (2), 2008, p. 233-240.
- BBC News Scotland. Scottish Police Cuts «could See 2,800 Officers Go». 2010. <https://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-11123820>.
- BERTRAND, Sarah. «Can the subaltern securitize? Postcolonial perspectives on securitization theory and its critics». A: *European Journal of International Security*, 3 (3), 2018, p. 281-299.
- BIGO, Didier. «The (in)securitization practices of the three universes of EU border control: Military/Naval – border guards/police – database analysts». A: *Security Dialogue*, 45 (3), 2014, p. 209-225.
- BIGO, Didier i McCLUSKEY, Emma. «What is the PARIS Approach to (In)securitization? Political Anthropological Research for International Sociology». A: Gheciu, Alexandra; Wohlforth, William C. *The Oxford Handbook of International Security*. Oxford: Oxford University Press, 2018, p. 116-132.
- BLANCHARD, Eric M. «Gender, International Relations, and the Development of Feminist Security Theory». A: *Chicago Journals*, 28 (4), 2003, p. 1289-1312.
- BOOTH, Ken. «Security and Emancipation». A: *Review of International Studies*, 17, 4, 1991, p. 313-326.
- . *Theory of World Security*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- BROCK, Hannah. «Climate Change: Drivers of Insecurity and the Global South». *Oxford Research Group*, 2012. <https://www.files.ethz.ch/isn/146109/Climate%20Change%20and%20Insecurity%20in%20the%20Global%20South.pdf>.
- BROWN, M Anne i ANING, Kwesi. «Introduction: seeking peace in West Africa and the Pacific Island region - new directions». A: *Exploring Peace Formation: Security and Justice in Post-Colonial States*. Ed. Kwesi Aning, Volker Boege, M. Anne Brown i Charles T. Hunt. Londres-Nova York: Routledge, 2018.
- BROWNING, Christopher S. i JOENNIEMI, Pertti. «Ontological security, self-articulation and the securitization of identity». A: *Cooperation and Conflict*, 52 (1), 2017, p. 31-47.
- BROWNING, Christopher S. i McDONALD, Matt. «The future of critical security studies: Ethics and politics of security». A: *European Journal of International Relations*, 19 (2), 2011, p. 235-255.

- BRUNET, Pere; MEULEWAETER, Chloé; ORTEGA, Pere. *Climate crisis, armed forces and environmental peace*. Centre Delàs, n. 49, 2021.
- BURKE, Anthony. «Post-structural theory studies». A: Shepherd, Laura J. *Critical Approaches to Security: An introduction to theories and methods (77-88)*. Londres-Nova York, Routledge, 2012.
- BUTLER, Judith. *Precarious Life: The Powers of Mourning and Violence*. Londres: Verso, 2006.
- BUZAN, Barry i WÆVER, Ole. (2009). «Macrosecritisation theory and security constellations: reconsidering scale in securitisation theory». A: *Review of International Studies*, 35, 253-276.
- BUZAN, Barry; WÆVER, Ole; DE WILDE, Jaap. *Security: A New Framework of Analysis*. Londres: Lynne Rienne Publishers, 1998.
- CAMPBELL, David. *Writing Security. United States Foreign Policy and Politics of Identity*. Minnesota: University of Minnesota Press, 1992.
- CAMPBELL, Elaine. «Three-dimensional security: Layers, spheres, volumes, milieus». A: *Political Geography*, 69, 2019, p. 10-21.
- C.A.S.E. «Critical Approaches to Security in Europe: A Networked Manifesto». A: *Security Dialogue*, 37 (4), 2006, p. 443-487.
- CHADHA BEHERA, Navnita; HINDS, Kristina; TICKNER, Arlene B. «Making amends: Towards an antiracist critical security studies and international relations». A: *Security Dialogue*, 52 (S), 2021, p. 8-16.
- CHAVES, Paola; AARTS, Noelle; VAN BOMMEL, Severine. «Self-organization for everyday peacebuilding: The Guardia Indígena from Northern Cauca, Colombia». A: *Security Dialogue*, 51 (1), 2020, p. 39-59.
- Civil Society Platform for Peacebuilding and Statebuilding. <https://cspps.org/>.
- Comisión de la Verdad. «La Guardia Indígena, cuidadora del territorio y la vida». 2020. <https://comisiondelaverdad.co/actualidad/noticias/guardia-indigena-cuidadora-del-territorio-y-la-vida>.
- Community Appraisal and Motivation Programme (CAMP); Saferworld. «The Jirga: Justice and Conflict Transformation». *Report: Security in South Asia*. 2012. <https://www.saferworld.org.uk/resources/news-and-analysis/post/532-the-jirga-justice-and-conflict-transformation>.

- Conflict and Environment Observatory (CEOBS). «Topic brief: Military and the environment». 2018. <https://ceobs.org/topic-brief-military-and-the-environment/>.
- . «The Military Emissions Gap». 2021. <https://militaryemissions.org/>.
- COX, Robert W. «Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory». A: *Millennium: Journal of International Studies*, 10 (2), 1981, p. 126-155.
- CRAWFORD, Adam i HUTCHINSON, Steven. «Mapping the Contours of “Everyday Security”: Time, Space and Emotion». A: *The British Journal of Criminology*, 56 (6), 2016, p. 1184-1202.
- CRAWFORD, Neta C. «Pentagon Fuel Use, Climate Change and the Costs of War». A: *The Watson Institute of International Public Affairs*. Brown University, 2019.
- CRILLEY, Rhys i CHATTERJE-DOODY, Precious. «Security studies in the age of “post-truth” politics: in defence of poststructuralism». A: *Critical Studies on Security*, 7 (2), 2019, p. 166-170.
- CROFT, Stuart i VAUGHAN-WILLIAMS, Nick. «Fit for purpose? Fitting ontological security studies “into” the discipline of International Relations: Towards a vernacular turn». A: *Cooperation and Conflict*, 52 (1), 2017, p. 12-30.
- DALBY, Simon. «Geopolitics and Ecology: Rethinking Contexts of Environmental Security». A: Lowi, M.R. i Shaw, B.R. (eds.). *Environment and Security*. Londres: Palgrave Macmillan, 1999, p. 84-100.
- DELEUZE, Gilles. *El poder. Curso sobre Foucault*. Vol II. Buenos Aires: Cactus, 2017.
- DELGADO, Caroline; JANG, Suyou; MILANTE, Gary; SMITH, Dan. «The World Food Programme’s Contribution to Improving the Prospects of Peace». *Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)*, 2019.
- DERRIDA, Jacques. *Writing and difference*. Chicago: University of Chicago Press, 1978.
- DEUDNEY, Daniel. «Environment and Security: Muddled Thinking». A: *Bulletin of the Atomic Scientist*, 47 (3), 1991, p. 22-28.
- DUNN CAVELTY, Myriam; KAUFMANN, Mareile; SØBY, Kristian. «Resilience and (in)security: Practices, subjects, temporalities». A: *Security Dialogue*, 46 (1), 2015, p. 3-14.
- DYER, Hugh C. «Green Theory». A: McGlinchey, S.; Wlaters, R.; Scheinplflug, C. (eds.). *International Relations Theory*. E-International Relations Publishing, 2018, p. 84-91.

- ECKERSLEY, Robyn. «Green theory». A: Dunne, T.; Kurki, M.; Smith, S. (eds.). *International Relations Theories*. Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 247-265.
- ELINSON, Zusha. «When Mental-Health Experts, Not Police, Are the First Responders». *Wall Street Journal*, 2018. <https://www.wsj.com/articles/when-mental-health-experts-not-police-are-the-first-responders-1543071600>.
- ENLOE, Cynthia. *Maneuvers: The International Politics of Militarizing Women’s Lives*. Berkeley: University of California Press, 2000.
- . «Masculinities, Policing, Women and International Politics of Sexual Harassment». A: *International Feminist Journal of Politics*, 15 (1), 2013, p. 77-81.
- Extinction Rebellion. «XR in your area». 2021. <https://rebellion.global/groups/#countries>.
- FLOYD, Rita. «Can securitization theory be used in normative analysis? Towards a just securitization theory». A: *Security Dialogue*, 42 (2-5), 2011, p. 427-439.
- . «Extraordinary or ordinary emergency measures: what, and who decides the “success” of securitisation?». A: *Cambridge Review of International Affairs*, 29 (2), 2016, p. 677-694.
- . *The Morality of Security. A Theory of Just Securitization*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.
- Fridays For Future. «September 24, Global Climate Strike». 2021. <https://fridaysforfuture.org/sepember24/>.
- GARCÉS-MASCAREÑAS, Blanca i EITEL, Kristin. «Sanctuary Cities: A Global Perspective». A: *Anuario Internacional CIDOB 2019*, 2019.
- GASTIAZORO, M. Eugenia; SGRÓ RUATA, Candelaria; BONAVIDA, Paola. «Feminist and Community Justice: Dis(edges) against patriarchal institutionalizations». A: *PURIQ*, 3 (4), 2021, p. 780-796.
- GIDDENS, Anthony. *Modernity and Self-Identity: Self and Society in Late Modern Age*. Califòrnia: Stanford University Press, 1991.
- GILPIN, Robert. *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981.
- GOHAR, Ali. «Pakistan: Bridging Traditional Justice with Peacebuilding». A: Schirch, Lisa i Mancini-Griffoli, Deborah. *Local Ownership in Security: Case Studies of Peacebuilding Approaches*. La Haia: Alliance for Peacebuilding, GPPAC, Kroc Institute, 2016.

- GROVE, Nicole. «The cartographic ambiguities of HarassMap: Crowdmapping security and sexual violence in Egypt». A: *Security Dialogue*, 46 (4), 2015, p. 345-364.
- GUARDINT. «About us». 2021. <https://guardint.org/about/>.
- GUSTAFSSON, Karl i KRICKEL-CHOI, Nina C. «Returning to the roots of ontological security: insights from existentialist anxiety literature». A: *European Journal of International Relations*, 26 (3), 2000, p. 875-895.
- HANSEN, Lene. «Reconstructing desecuritisation: the normative-political in the Copenhagen School and directions for how to apply it». A: *Review of International Studies*, 38 (3), 2012, p. 525-546.
- HarassMap. «Our Story». 2021. <https://harassmap.org/who-we-are/our-story>.
- HAYES, Maurice. *A Police Ombudsman for Northern Ireland?* Londres: The Stationery Office, 1997. https://www.policeombudsman.org/getmedia/b4fe482c-447c-4ff1-926e-9cdc7d82a364/Hayes_Report_1997.pdf.
- HILL Collins, Patricia. «Intersectionality's Definitional Dilemmas». A: *Annual Review of Sociology*, 41 (1), 2015, p. 1-20.
- HÖNKE, Jana i MICHAEL-MÜLLER, Markus. «Governing (in)security in a postcolonial world: Transnational entanglements and the worldliness of "local" practice». A: *Security Dialogue*, 43 (5), 2012, p. 383-440.
- HOOGENSEN, Gunhild i VIGELAND, Svein. «Gender Identity and the Subject of Security». A: *Security Dialogue*, 35 (2), 2004, p. 155-171.
- HOWELL, Alison i RICHTER-MONTPETIT, Melanie. «Is securitization theory racist? Civilizationism, methodological whiteness, and antiblack thought in the Copenhagen School». A: *Security Dialogue*, 51 (1), 2020, p. 3-22.
- HUTCHINGS, Kimberley. «Pacifism is dirty: towards an ethico-political defence». A: *Critical Studies on Security*, 6 (2), 2018, p. 176-192.
- HUYSMANS, Jef. «What's in an act? On security speech acts and little security nothings». A: *Security Dialogue*, 42 (4-5), 2011, p. 371-383.
- JABRI, Vivienne. «Solidarity and Spheres of Culture: The Cosmopolitan and the Postcolonial». A: *Review of International Studies*, 33, (4), 2007, p. 715-728.
- JACKSON, Richard. «Introduction: rethinking the relevance of pacifism for security studies and IR». A: *Critical Studies on Security*, 6 (2), 2018, p. 155-159.

- JACKSON, Richard; LEONARD, Griffin; GNOTH, Aidan; LLEWELLYN, Joseph; KARENA, Tonga. «Introduction: The Return of Pacifism to IR». *Global Society*, 34 (1), 2020, p. 1-3.
- JACOBS, Leah A.; KIM, Mimi E.; WHITFIELD, Darren L.; GARTNER, Rachel E.; PANICHELLI, Meg; KATTARI, Shanna K.; MARY DOWNEY, Margaret; McQueen, Shanté; MOUNTZ, Sarah E. «Defund the Police: Moving Towards an Anti-Carceral Social Work». A: *Journal of Progressive Human Services*, 32 (1), 2021, p. 37-62.
- JENSEN, Benjamin. «The Cyber Character of Political Warfare». A: *Brown Journal of World Affairs*, 24 (1), 2018, p. 159-171.
- Judgment of the Popular Feminist Ethical Tribunal (30th June 2018). Buenos Aires. https://www.biodiversidadla.org/Documentos/Sentencia_del_Tribunal_Etico_Feminista_Juicio_a_la_Justicia_Patriarcal.
- KABASUBABO, Mireille i VAN SLUIJS, Peter. «Dialogue Partnership for Prevention: The International Dialogue in Context of the 2030 Agenda, Sustaining Peace and Conflict Prevention Agendas». A: *Journal of Peacebuilding and Development*, 13 (2), 2018, p. 122-126.
- KALDOR, Mary. «The Idea of Global Civil Society». A: *International Affairs*. 79, (3), 2003, p. 583-593.
- . «How Peace Agreements Undermine the Rule of Law in New Settings». A: *Global Policy*, 7 (2), 2016, p. 146-155.
- KHALID, Maryam. «Gender, Race, and the Insecurity of "Security"». A: Gentry, C.; Shepherd, L. J.; Sjoberg, L. (eds.). *The Routledge Handbook of Gender and Security*. Londres: Routledge, 2018.
- KÖTTER, Till. «Fostering Human Security through Active Engagement of Civil Society Actors». A: *Human Security Journal*, 4, 2007, p. 44-55.
- LANDBACK. «Landback Manifesto». <https://landback.org/manifesto/>.
- LAUF, Julian i WASEEM, Zoha. «Policing in pandemics: a systematic review and best practices for police response to COVID-19». A: *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 51, 2020, p. 1-17.
- LAURITSEN, Janet. «Restorative Justice». *Oxford Bibliographies*. 2009. <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195396607/obo-9780195396607-0047.xml>

- LEE-KOO, Katrina. «Feminist approaches to security studies». Australian National University Gender Institute, 2012.
- LINKLATER, Andrew. «Critical Theory». A: Griffiths, Martin. *International Relations Theory for the Twenty-First Century*. Londres: Routledge, 2007, p. 47-59.
- MAHMOOD, Basit. «Pakistan's Jirgas and Women's Rights». A: *The Diplomat*. 2018. <https://thediplomat.com/2018/01/pakistans-jirgas-and-womens-rights/>.
- MARTÍNEZ, Daniel E.; MARTÍNEZ-SCHULD, Ricardo D.; CANTOR, Guillermo. «Providing Sanctuary or Fostering Crime? A Review on the Research on "Sanctuary Cities" and Crime». A: *Sociology Compass*, 12 (1), 2018, p. 1-17.
- MCDONALD, Matt «Climate change and security: towards ecological security?». A: *International Theory*, 10 (2), 2018, p. 153-180.
- MCGARRELL, Edmund F. «Cascades: war, crime, peace, and crime prevention: reaction essay». A: *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 44 (3), 2020, p. 179-187.
- MEARSHEIMER, John J. *The Tragedy of Great Power Politics*. Nova York-Londres: W. W. Norton & Company, 2001.
- MEER, Shamim; WOMIN. «Extractivism's intrinsic violence: the domination of women and the domination of nature». A: *Redirecting Security From Feminism*. Institut Català Internacional per la Pau. 39/2021.
- MEHTA, Akanksha i WIBBEN, Annick T. R. «Feminist narrative approaches to security». A: Gentry, C.; Shepherd, L. J.; Sjöberg, L. (eds.) *The Routledge Handbook of Gender and Security*. Londres: Routledge, 2019.
- MENA, Maria-Gabriela. «The Security Sector and Climate Change». A: *Geneva Global Policy Briefs*, n. 2, 2021. https://www.dcaf.ch/sites/default/files/imce/PRD/UniversityOfGeneva-GGPB_N2-2021-M-G_Manea.pdf.
- MILLER, Zinaida. «Effects of Invisibility: In Search of the "Economic" in Transitional Justice». A: *The International Journal of Transitional Justice*, 2, 2008, p. 266-291.
- MIRALLES, Nora. «From fear to acceptance of human vulnerability: perspectives on security». A: *Redirecting Security From Feminism*, Institut Català Internacional per la Pau (ICIP), 39, 2021.

- MIRAS BORONAT, Núria Sara. «Jane Addams: filòsofa i activista per la pau». A: *Filosofia, ara!*, 5 (2), 2019, p. 16-17.
- MORGENTHAU, Hans J. *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*. Nova York: Alfred A. Knopf, 1948.
- MURO, Diego i BOUREKBA, Moussa. «Best-Practices on PVE across the Euro-Mediterranean Region». Institut Internacional per l'Acció No-Violent (NOVACT). 2019. https://novact.org/wp-content/uploads/2020/01/best-practices-on-pve-across-the-euromediterranean-region-briefing-paper_06-1.pdf.
- MUSTAPHA, Jennifer. «Ontological theorizations in critical security studies: making the case for a (modified) post-structuralist approach». A: *Critical Studies on Security*, 1 (1), 2013, p. 64-82.
- NAHHAL, Maryam. «Do Gender Approaches Bring Something New to The Study of War?». A: *Disrupted: The Feminist Foreign Policy Issue*, 1, 2017, p. 45-48.
- NEWELL, Peter. *Green Security. A Global Green Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019, p. 49-73.
- NÍ AOLÁIN, Fionnuala. «Women, Security, and the Patriarchy of Internationalized Transitional Justice». A: *Human Rights Quarterly*, 31, 4, 2009, p. 1055-1085.
- NYMAN, Jonna. Securitization theory. A Shepherd, Laura J. *Critical Approaches to Security: An introduction to theories and methods*. Londres-Nova York: Routledge, 2021, p. 51-62.
- . «What is the value of security? Contextualising the negative/positive debate». A: *Review of International Studies*, 42 (5), 2016, p. 821-839.
- PARODI, Camila. «Hacia una justicia feminista, originaria, popular, comunitaria». *Fundação Rosa Luxemburgo Brasil e Paraguai*, 2018. <https://rosalux.org.br/es/hacia-una-justicia-feminista-originaria-popular-comunitaria/>.
- PATTEN, Christopher. A New Beginning: Policing in Northern Ireland. *The report of the Independent Commission on Policing for Northern Ireland*. 1999. <https://cain.ulster.ac.uk/issues/police/patten/patten99.pdf>
- PEOPLES, Columba i VAUGHAN-WILLIAMS, Nick. *Critical Security Studies: An introduction*. Londres: Routledge, 2020.

PIAGET, Kim i FERNÁNDEZ, Mirko D. «Interpreting International Norms in a Human Rights-Based Approach». *ISSAT HRBA Working Group Paper 2*, 2016.

Police Ombudsman for Northern Ireland. «10 year Statistical Bulletin for the Office of the Police Ombudsman for Northern Ireland». 2012. <https://www.policeombudsman.org/PONI/files/2a/2a731513-24da-42f5-a996-c475d28ba751.pdf>.

Police Ombudsman for Northern Ireland. «The Police Ombudsman's Office. 20 years of dealing with complaints about the conduct of police officers in Northern Ireland». 2020. <https://www.policeombudsman.org/PONI/files/2a/2a731513-24da-42f5-a996-c475d28ba751.pdf>.

Police Ombudsman for Northern Ireland. «About Us, History of the Office». 2021. <https://www.policeombudsman.org/About-Us/History-of-the-Office>.

PORSCHÉ, Yannik. «Reluctant collaboration in community policing. How police team up with youth prior to 1st May demonstrations in Germany». A: *Discourse Studies*, 23 (1), 2021, p. 67-83.

QUINTERO DÍAZ, Daniela «La Guardia Indígena, una barrera contra el coronavirus en Putumayo». *El Espectador*, 2021. <https://www.elespectador.com/salud/la-guardia-indigena-una-barrera-contra-el-coronavirus-en-putumayo/>.

REMACLE, Eric. «Approaches to Human Security: Japan, Canada, and Europe in Comparative Perspective». A: *The Journal of Social Science*, 66, 2008, p. 5-34.

RICHMOND, Oliver P. «Human Security and its Subjects». A: *International Journal*, 68, (1), 2012-2013, p. 205-225.

ROBINSON, Fiona. «The Importance of Care in the Theory and Practice of Human Security». A: *Journal of International Political Theory*, 4 (2), 2008, p. 167-188.

ROBSON, Matthew. «Re-visioning the “Eye in the Sky”: targeted drone strikes and ethics of the encounter». A: *Critical Studies on Terrorism*, 13 (1), 2020, p. 100-117.

ROE, Paul. «Is securitization a “negative” concept? Revisiting the normative debate over normal versus extraordinary politics». A: *Security Dialogue*, 43 (3), 2012, p. 249-266.

Saferworld. *Community security handbook*. 2014. <https://www.saferworld.org.uk/resources/publications/806-community-security-handbook>.

SAID, Edward. *Orientalism*. Londres: Penguin Books, 1978.

SALTER, Mark (ed.); COHN, Carol; NEAL, Andrew W.; WIBBEN, Annick; BURGESS, Peter J.; ELBE, Stephan; LUKE AUSTIN, Jonathan; HUYSMANS, Jef; WALKER, R. B. J.; WÆVER, Ole; WILLIAMS, Michael C.; GILBERT, Emily; FROWD, Philippe M.; ROSENOW, Doerthe; OLIVEIRA MARTINS, Bruno; JABRI, Vivienne; ARADAU, Claudia; LEANDER, Anna; BOUSQUET, Antoine; STAVRIANAKIS, Anna; STERN, Maria; BERGTORA, Kristin; LOBO-GUERRERO, Luis; DE GOEDE, Marieke; BELLANOVA, Rocco; GUSTERSON, Hugh; EPSTEIN, Charlotte; MUSTAPHA, Jennifer; LIDÉN, Kristoffer; HANSEN, Lene. «Horizon Scan: Critical security studies for the next 50 years». *Security Dialogue*, 50 (4S), 2019, p. 9-37.

SANDVIK, Kristin B.; FAST, Larissa; GARNIER, Adèle; LINDSKOV, Katja; GABRIELSEN, Maria. «A Nobel for the WFP: A non-political Peace Prize for humanitarian multilateralism?». *PRIO Blogs*. 2020. <https://blogs.prio.org/2020/10/a-nobel-for-the-wfp-a-non-political-peace-prize-for-humanitarian-multilateralism/>.

SARDOC, Mitja. «The ethics of securitisation: an interview with Rita Floyd». A: *Critical Studies on Terrorism*, 14 (1), 2021, p. 139-148.

SEN, Amartya. *Development as Freedom*. Nova York: Alfred A. Knopf, 2000.

SEPÚLVEDA, Carolina. «Sobre la necesidad de un feminismo antipunitivista: Aprendizajes de la visita de Rita Segato a Chile». *Convergencia Medios*. 2019. <https://www.convergenciamedios.cl/2019/06/sobre-la-necesidad-de-un-feminismo-antipunitivista-aprendizajes-de-la-visita-de-rita-segato-a-chile/>.

SHAHAB AHMED, Zahid. Combining Modern and Traditional Justice Techniques: The Jirga in Pakistan. *Peace Insight*. 2010. <https://www.peaceinsight.org/en/articles/jirga-restorative-justice/?location=pakistan&theme=>.

SHANI, Giorgio. «Human security as ontological security: a post-colonial approach». A: *Postcolonial Studies*, 20 (3), 2017, p. 275-293.

SHARP, Dustin. «What would satisfy us? Taking stock of critical approaches to Transitional Justice». A: *International Journal of Transitional Justice*, 13, 2019, p. 570-589.

SHEPHERD, Laura J. (ed.) *Critical Approaches to Security: An introduction to theories and methods*. Londres: Routledge, 2013.

SJOBERG, Laura. «Introduction to Security Studies: Feminist Contributions». A: *Security Studies*, 18:2, 2009, p. 183-213.

———. «Introduction». A: Sjoberg, Laura. (ed.) *Gender and International Security Feminist Perspectives*. Londres: Routledge, 2010, p. 1-13.

———. «What, and where, is feminist security studies?». A: *Journal of Regional Security*, 11(2), 2016, p. 143-60.

STEPHENS, William; SIECKELINCK, Stijn; BOUTELIER, Hans. «Preventing Violent Extremism: A Review of the Literature». A: *Studies in Conflict & Terrorism*, 44 (4), 2021, p. 346-361.

SWAINE, Aisling. «Pursuing Gender Security». A: Davies, Sara i True, Jacqui. A: *The Oxford Handbook of Women, Peace, and Security (764-778)*. Oxford: Oxford University Press, 2019.

«Sweden's National Action Plan for the implementation of the UN Security Council's Resolutions on Women, Peace and Security 2016-2020». Government of Sweden, 2016, p. 1-28.

THAKUR, Ramesh. «Outlook: Intervention, Sovereignty and the Responsibility to Protect: Experiences from ICISS». A: *Security Dialogue*, 33, (3), 2002, p. 323-340.

TICKNER, J. Ann. *Gendering World Politics: Issues and Approaches in a Post-Cold War Era*. Nova York: Columbia University Press, 2001.

TICKNER, Arlene B. «El concepto de la seguridad: aportes críticos». A: *Friederich Ebert Stiftung*. 2020. <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/la-seguridad/16914.pdf>.

TIEMESSEN, Alana Erin. «After Arusha: Gacaca Justice in Post-Genocide Rwanda». A: *African Studies Quarterly*. 8, (1), 2004, p. 57-76.

TOWNLEY, Greg; SAND, Kaia; KINDSCHUH, Thea; BROTT, Holly; LEICKLY, Emily. «Engaging unhoused community members in the design of an alternative first responder program aimed at reducing the criminalization of homelessness». A: *Journal of Community Psychology*, 2001. DOI: <https://doi.org/10.1002/jcop.22601>.

TRONTO, Joan. *Caring Democracy: Markets, Equality and Justice*. Nova York: New York University Press, 2013.

TULUMELLO, Simone. «Agonistic security: Transcending (de/re)constructive divides in critical security studies». A: *Security Dialogue*, 52 (4), 2020, p. 325-342.

«United Nations Development Programme. Human Development Report, 1994». Oxford University Press, 1994.

«UN Sustainable Development. Climate Justice». 2019. <https://www.un.org/sustainable-development/blog/2019/05/climate-justice/>.

URRUTIA, Pamela; VILLELLAS, Ana; VILLELLAS, María. *Seguridad Feminista. Aportaciones conceptuales y desarrollo actual*. Institut Català Internacional per la Pau (ICIP), 2020.

VAITTINEN, Tiina. «Embodied In/Security as Care Needs». A: Gentry, Caron E.; Shepherd, Laura J.; Sjoberg, Laura. *The Routledge Handbook of Gender and Security*. Londres: Routledge, 2018, p. 241-251.

VILLAZOR, Rose C. «Sanctuary Cities and Local Citizenship». A: *Fordham Urban Law Journal*, 37 (2), 2009, p. 573-598.

WÆVER, Ole. «Securitizing Actors? Reply to Erikssen». A: *Cooperation and Conflict*, 34 (3), 1999, 334-340.

———. «Racism and responsibility – The critical limits of deepfake methodology in security studies: A reply to Howell and Richter-Montpetit». A: *Security Dialogue*, 51 (4), 2020, p. 386-394.

WALKER, Rob B. J. *Inside/outside: International Relations as Political Theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.

White Bird Clinic. «CAHOOTS: Crisis Assistance Helping Out On The Streets». 2021. <https://whitebirdclinic.org/cahoots/>.

WYNN JONES, Richard. *Security, Strategy, and Critical Theory*. Lynne Rienner Publishers, 1999.

WONG, Tom K. The effects of Sanctuary Policies on Crime and the Economy. 2017. Consultat a: <https://www.americanprogress.org/issues/immigration/reports/2017/01/26/297366/the-effects-of-sanctuary-policies-on-crime-and-the-economy/>.

YOUNG, Chelsea. «HarassMap: Using Crowdsourced Data to Map Sexual Harassment in Egypt». A: *Technology Innovation Management Review*, 2014. <https://timreview.ca/article/770>.

ZAAAMOUT, Nouredin M. Post-colonialism and Security. A Romaniuk, Scott; Marton, Péter. *The Palgrave Encyclopedia of Global Security Studies*. Londres: Palgrave Macmillan Cham, 2020, p. 1-5.